

GER

84

Maj 2013

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 84

24. årgang – maj 2013

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed – jk@cadaid.dk
Bulgan Njama

Tryk: One Way Tryk a/s

Oplag: 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og evt. leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen

Bestyrelse:

Ann Fenger Benwell
Elisabeth Victoria Friis
Anita Garbers
Rolf Gilberg (formand)
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama
Burmaa Nyamaa
Morten Axel Pedersen (sup.)
Leif F. Petersen (sup.)
Henrik Bo Thrane (sekretær)

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
hbthrane@gmail.com

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 3322 3728
mob: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
dmcenter@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
175 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
275 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

Generalforsamlingen i Dansk Mongolsk Selskab 2013 fik et særligt mindeværdigt præg, da forsamlingen godkendte bestyrelsens forslag om at udnævne Søren Haslund-Christensen til æresmedlem. Søren, som har været medlem af bestyrelse helt fra starten, valgte at træde tilbage og lade yngre kræfter komme til. Læs formandens begrundelse for udnævnelsen side 27.

Foto: Jens Velle

Indhold

Henning Haslund-Christensens spæde start som etnograf	3
Magisk dolk	9
Den danske vind	10
Mere hjælp til selvhjælp	14
Folketinget besøger Mongoliet	17
Aktuelt	21
UB's borgere markerer bilfri dag	22
Salkhit vindmøllepark snart færdig	23
Tarbosaurus Bataar vender hjem	24
Søren Haslund-Christensen 80 år	25
DMS nyt	26
Ordinær generalforsamling 2013	26

Henning Haslund-Christensens spæde start som etnograf

Den 18. marts 1923 stod fire unge danskere på Hovedbanegården i København og tog afsked med familie og venner. De var på vej til det nordlige Mongoliet, hvor de på Zobel-sletten (mongolsk Bulguntal) ved den lille flod Egin Gol ville leve som nybyggere suppleret med skindhandel, men også minedrift – hvis muligheden opstod. Flere aviser berettede om begivenheden.

Deltagerne var initiativtageren, lægen Carl Krebs (1889-1971), løjtnant Kai Borgstrøm (1894-1981), polyteknikeren Tage Birck samt Henning Haslund-Christensen (1896-1948), som ikke havde nogen formel uddannelse. Senere skulle ingeniør Ove Krebs (1890-1975), bror til Carl, samt landmand Erik Isager (1897-1946) slutte sig til.

De fire førstnævnte rejste sammen med det omfattende udstyr fra Hamborg med Ø.K.s nye motorskib M/S Malaya gennem Suezkanalen syd om Indien til Shanghai i Kina. Nu kunne rejsen fortsætte med tog. Efter nødvendige ophold med langstrakte forhandlinger i Tientsin og Peking nåede de frem til Kalgan (nu den store kinesiske militærby Zhangjiakou) ved Den kinesiske Mur – og grænsen til Mongoliet.

Endelig kunne de 14. juli begynde den sidste lange rejse mod målet. Det var et betagende syn, da karava-

nen bestående af 15 tungtlastede vogne, trukket af 45 steppeheste og styret af 18 kinesiske førere drog gennem porten i muren fulgt af de forventningsfulde nybyggere. De fulgte nu de uendeligt mange pæle for Store Nordiskes telegraflinje mod Mongoliets hovedby Uрга (i dag Ulaanbaatar).¹⁾ Haslund har levende beskrevet turen i sin berømte bog *Jabonah* fra 1932. Her med et enkelt citat: »Paa Telegrafstolperne sad Ravne og Ørne og spejdede efter døende Karavanedyr.«

De ankom 8. september efter 54 lange dage igen til civilisationen, dvs. Uрга. Borgstrøm – med tilnav-

net Bøffelen – havde svoret at ville fuldføre turen til fods. Han havde ved ankomsten tabt 37,5 kg. – Men derefter kom den mest farefulde del af turen. Der skulle nu omlastes til 40 oksekærrer og 2 hestevogne. Der var afgang 26. september. De havde beregnet 10 dage til turen, men den kom til at vare til 18. november. De havde da været på rejse i nøjagtigt 8 måneder.

På Bulguntal overtog de en delvis nedbrændt russisk nybyggergård beliggende ved Egin Gol, som de kaldte *Igaflo den*. Gården blev derefter benævnt *Igagården*. Der var meget arbejde, der skulle gøres. Men der blev også tid til at skrive breve hjem. De kunne afsendes fra en lille by

Khatgal beliggende ca. 100 km nordvest for gården ved Khövsgölsøens sydlige bred. Herfra blev breve i postsække fragtet til den russiske hovedby Irkutsk ved Bajkalsøen ca. 350 km mod nordøst og derfra sendt med Den transsibiriske Jernbane vestpå til Europa.

Det tog lang tid, inden posten nåede frem, og tilsvarende forholdt det sig med brevene hjemmefra. De efterhånden lidt gamle nyheder fra ekspeditionens medlemmer har naturligvis været ventet med spænding af familie og venner hjemme i Danmark. – Ja en række af beretningerne fra Carl Krebs suppleret med

selvfremkaldte fotografier blev trykt i avisen *Dagens Nyheder*; så hele landet kunne følge med i det spændende liv så langt borte.

Det var i tiden efter det kinesiske kejserdømmes afskaffelse i 1911 og den russiske revolution i 1917 med stor politisk usikkerhed til følge. Mellem de to kæmpestater lå Mongoliet, som efter århundreder under kinesisk overhøjhed i 1921 havde opnået en form for selvstyre under Sovjetunionens beskyttelse.

De danske nybyggere skulle nu tilpasse sig en dagligdag, hvor de aktuelle politiske realiteter konstant skiftede. Den kommunistiske indflydelse fra Sovjetunionen voksede. Forholdene blev værre og værre for udlændinge. En efter en forlod medlemmerne ekspeditionen, og som den sidste måtte Carl Krebs forlade landet. Det skete i december 1936 efter 13 år i det smukke land.

De mange bevarede breve, dagbøger og fotografier fra ekspeditionens deltagere er nu ved at blive indsamlet som forberedelse til en større udgivelse om det dristige og eventyrlige projekt. Ja det har vist sig, at det også lykkedes et par af deltagerne at indsamle ganske mange mongolske genstande, som efter deres hjemkomst er indgået i Nationalmuseets etnografiske samlinger, hvor de til nu har ligget på magasinerne uden større opmærksomhed.

Disse samlinger blev overdraget dels af Kai Borgstrøm, dels af den danske sygeplejerske Lena Tide- mand (1882-1958), som 1927-28 deltog i arbejdet på gården.²⁾³⁾ Det manglende fokus på disse to ret omfattende samlinger kan til dels skyldes, at Henning Haslund-Christensen under sine egne berømte såkaldte 1. og 2. Centralasiatiske Ekspeditioner 1936-37 og 1938-39 til Indre Mongoliet hjembragte meget omfattende etnografiske samlinger, som siden har dannet udgangspunkt for flere videnskabelige redegørelser.

Ingeborg sammen med en veninde på stranden ved Hindås i Sverige kort før Haslunds afrejse fra København den 18. marts 1923.

I 1930'erne var rejser til Ydre Mongoliet og dermed Bulguntal en umulighed. Men Haslunds etnografiske interesser var allerede vakt under opholdet på Zobelsletten – ja vel allerede før.⁴⁾ Det fremgår af en lille samling af breve, som han sendte til ungdomsveninden Ingeborg.

Brevsamlingen – 17 stk. i alt strækkende sig fra 6. juli 1922 til 13. januar 1932 – opbevares i dag i fotokopi på Nationalmuseet. Det fremgår ikke direkte af brevene, hvem Ingeborg er, men i forbindelse med den planlagte udgivelse er det dog lykkedes at finde frem til hendes identitet. Hendes fulde navn var Ingeborg Sophie Therese Løfting. Hun blev gift med Cai Louis Warming. Hun blev født 11. april 1900 og døde ca. 2000, 100 år gammel.

Ekspeditionens deltagere forberedte sig på forskellig vis til det store projekt. Ja, det var alvorligt ment. Ove Krebs tog for eksempel til USA for at blive klogere på minedrift. Isager, som skulle specialisere sig i mejeridrift, fik ansættelse på en nordjysk herregård, og Haslund tog til England for at studere kvæg-, fåre- og hesteavl. Fra

Peterborough nord for Cambridge kan han 13. juli 1922 berette til Ingeborg:

»Jeg havde et jolly Brev fra Dr. Krebs Broder i Paris i Morges. Vi kommer rimeligvis ikke til at gaa gennem Rusland alligevel men med Damper til Peking og Biler gennem Gobi til Urga i Mongoliet. Jolli Trip, vi faar seet meget mere. Jeg tæller Dagene til vi skal rejse.«

Senere på året er han på besøg hos søsteren Dida i Särö i Sverige. Afrejsen er igen udskudt, og han er usikker på, hvilket arbejde, han skal påtage sig. Den 8. september 1922 orienterer han Ingeborg: »Spørger de mig, om jeg har Lyst til at blive i Danmark, Sverrig eller rejse til England, saa kan jeg s'Gu med min bedste Villie ikke svare dem, fordi der staar kun skrevet Mongolia og Mongoliet i Knolden paa mig.«

Men et halvt år senere var der endelig afgang. Undervejs fik Birck midlertidigt arbejde i Urga, og Isager nåede gennem Rusland til Irkutsk, hvor han blev hentet af dr. Krebs, så de sammen med Haslund og Borgstrøm kunne holde den første jul på Igagården. I et langt brev fra 30. december 1923 til forældrene beretter Isager om forberedelserne:

»Næste dag, juleaftensdag, stod den på russisk bad og rent fra yderst til inderst – det giver én gentle- mansforømmelser igen. Vi havde dog ingen tid til at spille på den slags – der var meget at ordne inden juleaften. Krebs og jeg bor sammen i et hus, der netop var blevet færdigt den dag, vi kom, og da juleaften skulle fejres hos os, fik vi travlt med at hygge rummet, men vi fik det såmænd gjort helt pænt med danne- brogsflag, vægtæpper, dyreskind og nogle kinesiske lamper. Juletræ (en ceder – gran findes ikke) havde vi haft med fra bjergene, og julelys og godter havde vi med fra Irkutsk. Endelig fik vi et rigtig dundrende bål i ovnen, grundlaget for al hygge her,

Haslunds brev til Ingeborg

Bulgun Tal, 3/2 – 1924

Min kære Ingeborg!

Hjertelig Tak for dine Breve til Irkutsk, som jeg læste Juleaften. Mit sidste Brev jeg skrev til dig har jeg ikke megen Tro til at du har modtaget; jeg afsendte det med en fremmed Mongol, som sagde han rejste til Halhyl⁵⁾, hvorfra der gaar russisk Post. I Fremtiden haaber vi at faa oprettet maanedlig Postforbindelse med Danmark via Rusland, idet vi lader en Mand ride imellem Stedet her og den russiske Grænseby Halhyl. Sidste Gang vi fik Post havde vi været uden i mere end 5 Maaneder. Krebs rejste Nord paa, for 6 Uger siden, og vi venter ham tilbage med Post en af Dagene. – Arbejdet her paa Bygningerne skrider hurtigt frem, og vi skal snart til at tænke paa at pakke Maskinerne ud og gøre dem klare til Foraarsarbejderne. Den ene Dag har været som den anden, fint Solskin og uden en Vind. I Februar skal her efter Mongolernes Udsagn komme en Del Sne, og i Marts en Del Blæst. En af vore Arbejdere en ung Burriat paa 26 Aar ved Navn Djalserei er en af Egnens største Jægere. Han er en flot Fyr med et Udseende som en Københavnerdreng forestiller sig en Indianer. Han er klædt i Raadyrskind, og har som Harhung⁶⁾ Pisk ned ad Nakken. Et Par Morgener om Ugen tager vi paa Jagt sammen og det er forbløffende hvordan han kan føre een til Dyrenes Opholdssteder. Hans Families Lejr, der bestaar af 6 Jurter, vore nærmeste Naboer, ligger 6 Verst⁷⁾ herfra. En Aften kom hans Søster

ridende herved, og fortalte aandeløst, at han maatte komme hjem med det samme, Lamaen var oppe i Lejren, og fortalte at Djalserei snart skulde dø, men at han vilde søge at afværge det. Det at overvære en Lamanisering er ikke let for en hvid Mand, ja selv Krebs som har opholdt sig herude i flere Aar og hvis store Ønske det er har endnu ikke seet sit Snit til det. Jeg fik det ordnet med D at vi skulde tage paa Jagt næste Morgen i Skoven oppe ved hans Lejr og at jeg vilde sove der om Natten. Mit Haab at komme til at opholde mig i den Jurte, hvor Lamaniseringen skulde foregaa gik i Opfyldelse ved Hjælp af nogle smaa Foræringer til Lamaen. I en Jurte optages den nordlige Side altid af et Alter med nogle saakaldte Borrhang, d.v.s. Gudebilleder foran hvilken er anbragt en hel Del smaa Skaale, hvori der hver Morgen anbringes Ofre i Form af Fødemidler, Røgelse og Tælle som antændes ved festlige Lejligheder. Da jeg entrede Jurten, sad Lamaen foran Alteret med nøgen Overkrop og spiste saa han transpirede ved det, med Familiens Medlemmer, Djalsereis Far, Mor, 2 Søstre og lille Datter, i ærbødig Afstand og slikkede Fadene alt efter som Lamaen blev færdig med dem. – D. og jeg gik straks hen til Lamaen, strakte Armene frem mod ham med Haandfladerne opad og medens vi bøjede os fremførte Hilsenen »san, amaregan san« hvorpaa han lagde sine Arme oven paa vore saaledes at vore Fingre rørte hans Albuer og omvendt medens han svarede »san saio«. Derpaa henvendte vi

os til Faderen. »Baldon« med Hilsenen »san saiodiono« som besvaredes med »soni sachan you beina«. Kvinderne var der ingen af os der tog Notits af. Da Lamaen omsider havde spist færdig, og det tog et godt Stk Tid, begyndte han at pakke Besværgelsesremedierne ud. Disse var en stor Tromme paamalet alskens Troldom, saasom Fantasideyr og Mænd m. flammende Gab og utallige Arme, der blev hængt til højre for Alteret paa et Kohorn, et Par Bækkener, en Klokke, nogle mægtige Bønnebøger i Træbind, samt en Klump Ler. Paa et firkantet Stk Træ med 4 Hjørnepinde anbragte Lamaen en Mand lavet af Lerklumpen omgivet af 13 Lerpyramider med en Røgelsespind i hver. Nu var Kl. 9 og Lamaens Besværgelser begyndte. Medens hans Bønner blev fremført halvt syngende i en rivende Hast blev Trommen og Bækkenerne rørt uafbrudt af 2 unge Mongoler. Den mongolske Lamatromme, »Hingerik«, har en uhyggelig dump, monoton Lyd. Jeg har ofte før hørt den om Natten paa Afstand, men hver Gang jeg har villet nærme mig den Jurte hvor den blev rørt er jeg blevet vist bort af Frygt for at jeg skulde hjælpe de onde Aander imod Lamaens Besværgelser. Af og til greb han Klokken, og medens han ringede kraftigt med den, faldt alle paa Knæ med Panden mod Jorden. I en Slags Flakon havde han helligt Vand og med Minutters Mellemlid dypede han en Strudsfjeder der i, og stænkede Vand paa Alteret samt mod de fire Verdenshjørner. Af og til spyttede han i en Skaal, og

hver Gang den var fyldt, blev den rakt til Husherren som først sugede det ind i Munden, for derpaa at spytte det ud i de hule Hænder og gnide det rundt i Ansigtet. Dette gentog sig 4 Gange i Løbet af Natten, saaledes at alle blev »vadsket.«

Efter hver stærk Ringning førte alle, staaende med Ansigtet mod Alteret, Hænderne med Haandfladerne mod hinanden først op over Hovedet derpaa mod Panden og Brystet for endelig at kaste sig 6 Gange med Panden mod Jorden. Medens Familiens Medlemmer mumlede deres »Om manis vatme hum«⁽⁸⁾ medens Rosenkransen vandrede gennem deres Fingre, snittede Djalserei en Mand ridende paa en Ræv i Birkebark og efter at hans gamle Forlader og hele Jagtmundering var blevet ført hen over et Røgelseskar iførte han sig det og gik uden for for at skyde Ræven. Dette forklarede han mig vilde hjælpe ham til at

Guderne førte mange Dyr paa hans Vej. 21 Gudebilleder trukket paa en Snor, blev anbragt rundt de 4 Pinde paa Brædtet med Lerdukken hvorpaa det hele blev dækket til med et Stk rødt Tøj. Efter mere end 6 Timers uafbrudt Larm, Lamaen bedende med rivende Hast uden et Minuts Ophør, gik alle uden for, og smed den skudte Birkebarksræv, Brædtet med Lerdukken, som skulde vise hvorledes Djalsereis fremtidige Familieliv vilde forme sig paa Baal, og medens Flammerne steg mod den stjerneklare Himmel tydede Lamaen de gode Aanders Svar. – D. skulde leve endnu 26 Aar, han skulde nedlægge mange af Himmelens Fugle og Skovens Dyr, og hans Jurte skulde ej mangle Mælk og Kød. Efter de mange Timers Ophold i det lille Rum fyldt med Stank fra daarlig Røgelse og brændt Tælle og Larmen fra Trommen faldt vi alle i Søvn mellem hinanden paa Gulvet, kun Lamaen blev sidden-

de ved Alteret mumlende sine tibetanske Bønner. 2 Timer før Solopgang red Djalserei og jeg ind i Skoven og ved Solopgang overraskede vi en Flok Raadyr i en Dal mellem skovklædte Bjerge, og her skød jeg mit første Raadyr. – Den 5 og 6 Februar er en stor Festdag blandt Mongolerne, »saio ena« kaldet. Den Dag fylder de alle Aar, uden Hensyn til hvad Dato de er født. Borgstrøm og jeg var inviteret ud til en Del mongolske Gæstebud, hvor vi blev trakteret med »arrihi«⁽⁹⁾, en Slags Brændevin lavet af Hoppemælk. – En af vore Arbejdere, en ung Burriat ved Navn Djalserei er en af ... kommer tilbage. Kærlig Hilsen
Din Henning.

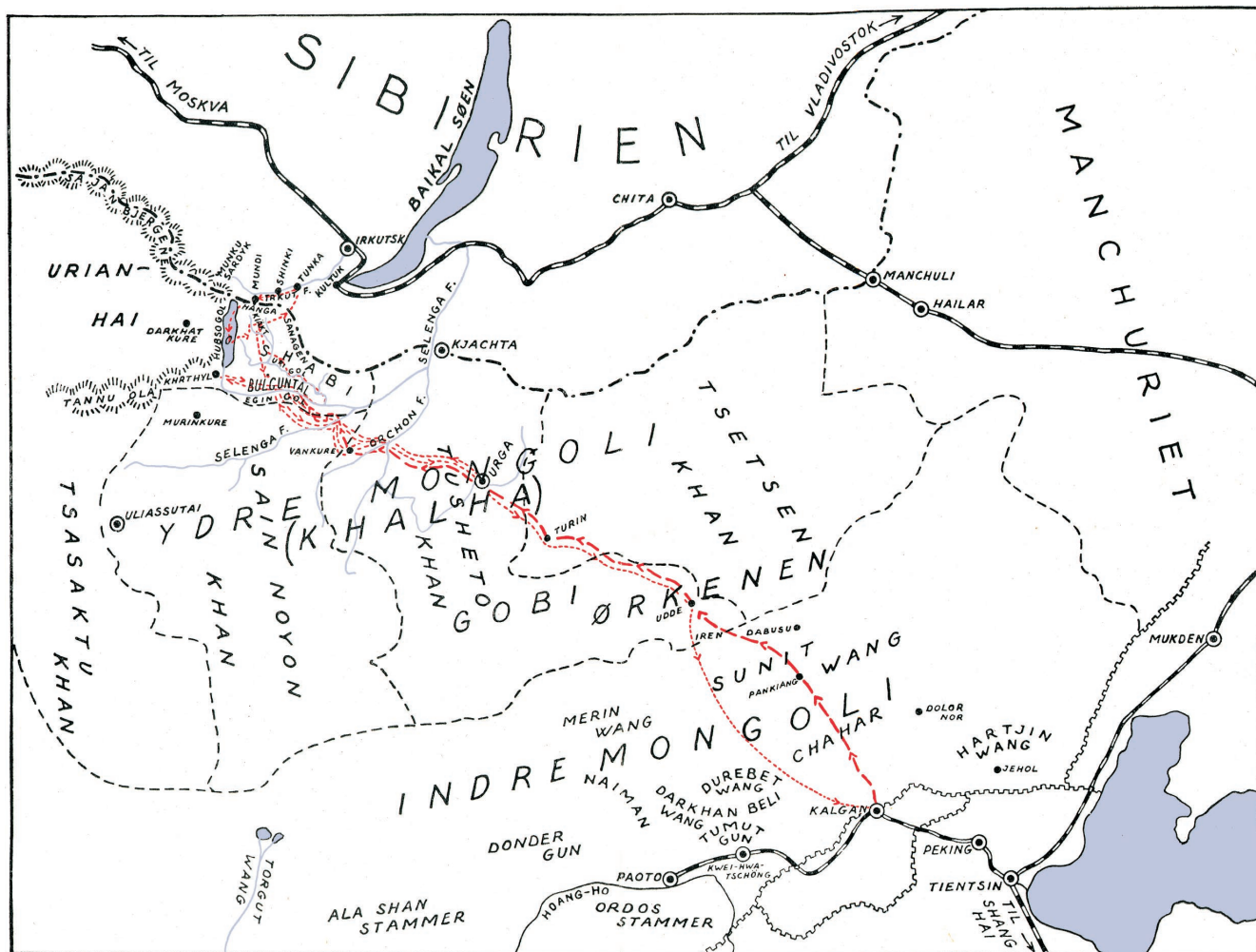
Har pludselig faaet Besked om at ride til Van Kure, c. 20 Dages Karavanerejse herfra, saa jeg maa slutte dette, idet jeg haaber der har været Postlejlighed inden jeg ... [her slutter brevet brat].

bordet blev dækket, og julen kom ikke helt bag på os. Kl. 6 gik vi til bords – Borgstrøm i kjole, Krebs og Haslund i smoking og jeg i blåt jakkesæt – en underlig forsamling midt i det mørke Asien.« – Og beretningen fortsætter med en detaljeret beskrivelse af aftenens videre forløb.

I det næste brev hjem – fra 6. februar 1924 – kan Isager begynde at

Ligesom det var tilfældet den første juleaften på Igagården, skulle der året efter i 1924 pyntes juletræ. Alle stillede i deres fineste tøj. Gerda Krebs var ankommet 4 måneder tidligere med sønnen Ove, som sidder i forgrunden med sin bamse. Omkring træet er de voksne - Haslund, Gerda Krebs, Borgstrøm, Isager og Carl Krebs - stillet op i rundkreds. Tage Birck havde forladt stedet i efteråret 1924 og Ove Krebs ankommer først i februar 1925. Hvem mon har taget fotografiet? Og hvorfor er Haslund og Gerda ikklædt papirshuer. Mon billedet snarere er taget nytårsaften?

Kortet er gengivet efter Haslund-Christensens bog 'Jabonah', Gyldendal 1932. Søer og floder er til denne udgave i Ger markeret med blå. Afstanden mellem Bulguntau og Ulaanbaatar (Urga) er i luftlinje ca. 460 km.

orientere om forholdet til mongolerne og om deres udelige læger:
 »Mongolerne tror heller ikke stort på dem. Derimod har de en del tillid til lamaernes og shamanernes (besværgere) slåen på tromme, klokkeringning og mærkværdige danse. En af vore arbejdere, en burjat, blev f.eks. hentet hjem en aften, fordi shamanerne havde været og fortalt, at han snart skulle dø. Hans familie lod da gå bud efter en lama, og han og shamanen fik ved fælles

Lamaer på privatbesøg fotograferet af Lena Tidemand 1927/28. Print efter originalnegativ i privat eje.

I begyndelsen af 1920'erne besluttede en gruppe eventyrlystne unge danskere sig for at forlade den trygge hjemstavn og slå sig ned i en fjerntliggende dal i Mongoliet. Her ville de gå på jagt, afsøge mulighederne for råstofudvinding og oprette et mønsterlandbrug til inspiration for den nye selvstændige mongolske stat. Deltagerne var initiativtageren og lægen Carl I. Krebs, Henning Haslund-Christensen, Kai Borgstrøm, Tage Birck og Erik Isager. Senere sluttede Ove Krebs sig til gruppen.

Efter 8 måneders rejse syd om Europa og gennem Suez-kanalen nåede nybyggerne frem til Bulgun Tal - Zobelsletten - i det forjættede land den 18. nov. 1923, hvor de straks tog fat på at etablere »Ilgården«, opkaldt efter den lokale flod. Ved en kraftindsats lykkedes det for de unge pionerer at realisere visionen, men de ekstreme naturforhold og de politiske spændinger i Mongoliet gjorde det efterhånden umuligt for vesterlænderne at opholde sig i området.

Som den sidste af gruppens medlemmer forlod Carl Krebs sammen med sin russiske kone og deres to børn, Katja og Axel, Zobelsletten i dec. 1936. Axel og hans bror Ove fra et tidligere ægteskab er i dag medlemmer af Dansk Mongolsk Selskab. JK

hjælp ordnet det sådan ved en hel nats støj og spektakel, at fyren endnu i 25 år skulle have lov at færdes her på jorden. Kidi [som Haslund blev kaldt] var fulgt med hjem med burjaten og fik lov til at overvære hele forestillingen, og ved tilbud om at afstå fem pund mel til lamaen og shamanen, fik han endogså andel i den velsignelse, som lamaen lovede burjaten som jæger. Den stakkels burjat slap ikke så billigt – han måt-

te op med et ræveskind, et stykke dalemba (bomuldstøj), 20 pund mel, en chartos (en komave fyldt med smør) og noget mælk – og desuden blev de hele natten beværtet med det bedste, familien formåede at fremskaffe.«

Haslund har åbenbart berettet levende om sine fremmedartede oplevelser, og Isager fortæller videre – på anden hånd – til familien hjemme i Danmark. Haslund derimod kan i brevet af 3. februar 1924 i detaljer orientere Ingeborg om besøget.

Han har allerede lært sig en del mongolske ord, som indgyder beskrivelsen stor troværdighed. Mon han under besøget som en professionel etnograf har foretaget noter, eller har han straks efter hjemkomsten nedfældet de mange detaljer? Det ser ikke ud til, at han under besøget har optaget fotografier, som har kunnet understøtte hukommelsen. Trommens påmalede motiver beskrives. Det nøjagtige antal af pyramider – 13 – anføres. »Vaskningen« foregik 4 gange. Der var 21 gudebilleder trukket på snor. Haslund har åbenbart ikke fået alle detaljer med, og her udgør Isagers referat et velkomment supplement.

Skønt brevet er dateret 3. februar 1924, omtales mod slutningen den mongolske festdag *saio ena*, som blev holdt 5. og 6. februar. Det blev – naturligvis kan man næsten sige – de to festmennesker Haslund og Borgstrøm, som var inviteret til gæstebuddet, hvor der blev serveret den lokale brændevin *arrihi*⁹⁾ lavet af hoppemælk. Slutningen af brevet er åbenbart færdiggjort i hast nogen tid efter starten. Øverst på sidste side er hurtigt og på hovedet med blyant noteret, at han har fået lejlighed til at ride til Van Kure »c. 20 Dages Karavanerejse herfra.« Haslund var på vej til nye eventyr.

Den ensformige tilværelse på det lille nybyggersted har åbenbart været for snærende for Haslund,

Gunni Andersen, datter af Einer V. Schou, og Ingeborg Warming, datter af Christian Løfting var hædersgæster ved Fregatten Jyllands indvielse.

Et møde i Ebeltoft

Den 24. marts 1994 blev *Fregatten Jylland* indviet som museumsskib i Ebeltoft efter en særdeles omfattende restaurering finansieret af A. P. Møllers fond til velgørende formål. Som æresgæster var indbudt repræsentanter for de to familier, der i begyndelsen af århundredet havde forhindret, at skibet blev ophugget.

I 1908 havde fiskeriinspektør Christian Løfting (1867-1935) været initiativtager til købet. I 1912 blev skibet videresolgt til fabrikant Einer V. Schou (1866-1925). Døtre af de to, begge i 90'erne var nu inviteret til den store begivenhed. Løftings datter hed nu Ingeborg Warming efter giftermål med Cai Louis Warming.

Ved receptionen talte hofmarskal Søren Haslund-Christensen, søn af Henning Haslund-Christensen og formand for fregattens repræsentantskab. Han havde taget sin søn Michael med. Han var dengang i 20'erne og lignede meget sin farfar, hvilket blev bemærket af Ingeborg. Efter sige blev hun meget bevæget over at blive mindet om sin ungdomsven.

Kilde: *Politiken* 25.03.94

som benytter enhver lejlighed til at drage rundt i det fremmede og gådefulde land. Her kommer indsamlingen af skind til videresalg til at indgå som et væsentligt element. Økonomien på gården har dog ikke været den bedste. Den 12. juli 1925 beretter Isager til forældrene: »Kidi har nu taget et job i Uрга som manager i British-America Tobacco Co.« For ham blev det blot til 2 år som nybygger. De næste 2 år hos tobakskompaniet blev i 1927 afløst af et arbejde som karavanefører til de centrale dele af Asien for den berømte svenske etnograf Sven Hedin (1865-1952). Det blev her hans etnografiske interesser og evner blev stadfæstet og udviklet.

Beskrivelsen af »Lamaniseringen« i 1924 finder åbenbart ikke plads i bogen *Jabonah* om tiden på Igagården, som Haslund efter hjemkomsten til Danmark udgav i 1932. Her benytter han derimod lejligheden i et helt kapitel til at beskrive et besøg hos en kvindelig shaman.

Teksten er farvet med mange detaljer, men det er med Haslund som iagttageren i centrum. Sådan var det også i brevet til Ingeborg, som på mange måder kan betragtes som hans etnografiske svendestykke. ■

Jens Vellev

Noter

Foto side 3: »Aklimatiseret« - med dette ord beskriver Haslund det kendte billede af sig selv i fuld mongolsk mundering stående foran en af bygningerne på Igagården ca. 1924. Originalen er i privat eje (Ove Krebs).

1) Den transmongolske telegrafforbindelse var netop blevet genoprettet i 1923 af den danske telegrafingeniør Kristen P. Albertsen, se artikelserien i Ger 37-41.

2) Læs mere om Lena Tidemands ophold på Igagården 1927-28 i Ger 64-69.

3) De to samlinger blev udnyttet i den store temaudstilling på Nationalmuseet *Mongolerne - steppens nomader*, som blev vist i årene 1992-96. Samlingerne, og deres rolle i ekspeditionens dagligliv i 1920'erne, vil indgå som et væsentligt

element i den planlagte publikation. Især Borgstrøms detaljerede kommentarer til det indsamlede materiale indeholder værdifulde informationer.

4) Haslunds etnografiske interesse blev vakt af to mænd, Knud Rasmussen og Sven Hedin. Knud Rasmussen tog på 5. Thule-ekspedition i 1921 og sendte 20.000 genstande hjem til Nationalmuseet. Sven Hedin, som senere blev Søren Haslund-Christensens gulfader, samlede også ind til museet i Stockholm. Hedin nåede ikke til Mongoliet i større omfang; derfor påtog Haslund sig at færdiggøre arbejdet i 1930'erne. (RG)

5) Samme by som vore dages Khatgal.

6) Haslunds egen forklaring i *Jabonah* s. 227: »Det mongolske ord 'Harhung' betyder 'sort Menneske' og betegner en Person, som ikke er Lama, (Benævnelserne paa de lamaistiske Præster). 'Harhungen' kendes paa sin Dragt og Frisure, den er forskellig fra Lamaens. ...

7) Verst er et gammelt russisk længdemål. 1 verst = 1,066 km.

8) Normal skrivemåde er i dag »Om mani padme hum«.

9) Mongolsk vodka. I vore dages »retskrivning«: *archi*.

Magisk dolk

I sidste nummer af Ger viste vi på side 18 en »Kalenderstav«, som Carl Krebs havde med sig hjem fra sit 13-årige ophold i Mongoliet. Med sig havde han også denne 33 cm lange »Magiske dolk« en så-

kaldt *Phurba* på tibetansk. Den bruges af lamaen til at uddrive onde ånder og anden negativ indflydelse med. Der er således tale om et åndeligt våben.

Knivenden består af tre blade, der symboliserer de tre åndelige verdener, mens dolken som helhed repræsenterer verdensaksen som en syntese af de tre verdener. Den spidse ende siges at symbolisere handling, den modsatte ende visdom.

Begge genstande er i dag i Axel Krebs' eje.

Redaktionen

Den danske vind

I september 2012 afholdtes en konference i Ulaanbaatar om forbindelserne mellem Mongoliet og Danmark før, nu og i fremtiden. I forlængelse af konferencen blev der udkrevet en konkurrence blandt mongolske studerende om at skrive det bedste essay over emnet. Førsteprisen gik til Sh. Zolzaya.

Den 6. september 2012 var en helt almindelig lun sensommeraften for alle os fire i min familie. Vi sad omkring spisebordet og spiste aftensmad, mens vi snakkede løst og fast om dagens begivenheder. Efter aftensmaden, præcis kl. 21, gik min far som sædvanligt i gang med sit »vigtige arbejde«.

Måske tror I nu, at min far er læge, som samvittighedsfuldt opfylder sin lægegerning, eller politimand med akutte og vigtige opgaver. Det er der dog ikke tale om. Min fars »vigtige arbejde« består blot i at følge med i fjernsynets nyhedsudsendelse om aftenen. Så længe jeg kan huske tilbage, har min far hver aften tændt for nyhederne på klokkeslaget 21.00 – aldrig et minut for sent.

Jeg mindes de gange i min barndom, hvor min yndlingstegnefilm blev skiftet ud med TV-nyhederne. Det forårsagede altid en stor tudetur efterfulgt af kritiske bemærkninger fra min mor, når min far skiftede kanal.

Sædvanen tro sad min far denne aften foran TV'et, mens vi andre gik i gang med vores forskellige gøremål. Jeg sad og lavede mine hjemmeopgaver, da min far kaldte: »Min pige, dit universitet omtales her i nyhederne.« Jeg blev naturligvis nysgerrig og satte mig ind til far for at se, hvad der blev sagt om vores universitet.

Nyheden handlede om en konference: »Relationer mellem Mongoliet og Danmark – historiske traditioner, nutid og fremtid«. Konferencen var arrangeret af Det mongolske Statsuniversitet i samarbejde med det mongolsk-danske selskab i Mongoliet og det dansk-mongolske selskab i Danmark i anledning af 45-års jubilæet for oprettelsen af diplomatiske forbindelser mellem Mongoliet og Danmark.

Nyhederne oplyste endvidere om en essay-konkurrence for mongolske studerende. Min far udbrød: »Hvorfor prøver du ikke at deltage i denne konkurrence? Danskerne har åbenbart en positiv indstilling til os mongoler. Danske og mongolske organisationer har nu arbejdet i nogle år for at udvikle skolevæsenet i landdistrikterne. Danskerne har også ydet hjælp til de hårdt ramte nomader, der mistede deres husdyr i den ekstremt hårde vinter i 2000.«

Min fars ord kørte rundt i mit hoved hele aftenen, og jeg spurgte mig selv: »Hvad ved jeg om Danmark, hvis jeg skulle finde på at skrive et essay? Det første, der faldt mig ind, var den berømte eventyrdigter H. C. Andersens lille havfruestatue, den største isdækkede ø Grønland og vikingerne, der blev vist i filmen »Asterix og Obelix.«

Det var det eneste jeg kunne komme i tanke om vedrørende Danmark. Jeg var ærgerlig over, at jeg

ikke kendte noget til undervisningsprojektet, hjælpen til de hårdt ramte nomader under *Zud* og Dansk Mongolsk og Mongolsk Dansk Selskab.

Dagen efter spurgte jeg venner og bekendte, som jeg tilfældigt mødte, hvad der efter deres mening mest kendetegner Danmark – for blot at indhente lidt flere oplysninger om landet. Et par af dem svarede, at de kendte den sortbrogede ko, landbrugsmejerier og fodboldhold. Svarene tydede på, at vi, der repræsenterer ungdommen i Mongoliet, ikke har tilstrækkelig viden og information om Danmark.

Muligvis på grund af min nysgerrige natur besluttede jeg mig for at deltage i konkurrencen og på den måde blive rigere på viden. Jeg brugte nogle dage på opgaven om det land fra det gamle Europa, som jeg kun kendte af omtale. Jeg forsøgte også at studere de relationer, der i tidens løb er opbygget mellem Danmark og Mongoliet, og jeg glædede mig til at præsentere mine tanker for jer.

Kort om Danmark

Danmark er placeret i »mundstykket« på den skandinaviske halvø, som på kortet ligner en tiger i fuldt løb.

Klimaet er fugtigt, og på grund af den relativt korte afstand til Nordpolen bryder mørket i vintertiden

frem ved 15-tiden om eftermiddagen. Til gengæld er sommeraftenerne meget lange og forholdsvis lyse, hvilket er eksotisk.

For ikke mange år siden blev danskerne vurderet som værende verdens lykkeligste mennesker og for at være tilfredse med deres liv. Fx fortalte en mand, der arbejdede med tømning af affald, at han var glad for sit job og tilfreds med sit liv. Danskerne har en høj løn, men betaler omkring de 70% af lønnen til staten i form af skatter og afgifter. Til gengæld modtager danskerne gratis lægebehandling og gratis uddannelse.

Danmark producerer mad til sine 5 mio. indbyggere, som om de var 50 mio. Med andre ord producerer Danmark også til eksport. Danmark er også kendetegnet ved at være et land, der er vært for mange internationale møder om klima og økologi og mange andre vigtige emner.

Dette var blot en meget kort præsentation af Danmark. Nu dukker så spørgsmålet op, hvornår Danmark etablerede sine relationer med vores land, Mongoliet.

Dansk-mongolske relationer

Ifølge historikerne nedstammer danskerne fra vikingerne, som var berømte for deres færden på verdenshavene. Ligesom hunnerne, der benyttede heste til deres erobnings-

togter i verdens lande, så brugte vikingerne deres skibe til at erobre nabolande mod Nord. De koloniserede Sverige og Norge og var således krigeriske.

Danskerne og mongolerne har haft et både krigerisk og modigt temperament tilfælles. Men der har først i begyndelsen af det 20. århundrede været forbindelser mellem de to nationer. Efter min beskedne research er der ingen dokumentation for danske forskeres interesse for Mongoliet før det 20. århundrede. Det nærmeste er nogle finske sprogforskeres undersøgelser af sammenhængene mellem finsk og mongolske sprog.

Jeg fortsatte min research og fandt nogle fantastiske informationer et sted, jeg aldrig ville have drømt om at lede. Det var Khövsgöl Aimags informationsblad; det viste sig, at der i denne aimags sum, Erdenebulgan, levede nogle danske statsborgere. De etablerede deres egen landsby og levede dér side om side med omegnens mongolske indbyggere.

En af de danskere var forfatteren Henning Haslund-Christensen. Han skrev blandt andet bogen »Yavnaa« (Jabonah), der betyder »vi går« på mongolsk. Bogen blev udgivet i Danmark i 1932 under titlen »Jabonah«. Et amerikansk forlag kaldet *Adventures Unlimited* præsenterede bogens første kapitel over internet-

tet, og jeg fik mulighed for at læse det første kapitel.

Når man læser de tilgængelige sider på internettet, får man et indtryk af leveforholdene i Europa dengang i 20'erne. Det var lige efter 1. Verdenskrig, hvor Europa led under sult og arbejdsløshed. Under disse betingelser besluttede en gruppe unge danskere, der drømte om et bedre liv, at rejse til og leve i Mongoliet. De lærte den lokale befolkning at dyrke kartofler, som de lokale kaldte »danske æbler«. Desuden drev de handel i samarbejde med den lokale befolkning. ...

Mongoliet var i 30'erne noget ustabil og usikkert, og de udenlandske relationer lå i dvale i nogle år. Først i 1961 lykkedes det Mongoliet at blive medlem af Forenede Nationer. Det betød, at Mongoliet fik mulighed for at udvikle sine udenrigsforbindelser. De diplomatiske forbindelser med Danmark blev etableret den 5. august 1968.

I 1970'erne blev der oprettet handelsrelationer mellem Mongoliet og Danmark. Den overvejende del af importen fra Danmark var indkøb af maskiner og reservedele til fødevarerindustrien. Mongoliet var på det tidspunkt ved at udvikle socialismen; derfor var det urealistisk at etablere tætte forbindelser til det kapitalistiske Danmark.

Ikke desto mindre fandtes der private personer og organisationer i Danmark, som viste interesse for forholdene i Mongoliet. De kom af og til til Mongoliet og stiftede bekendtskab med landet og dets befolkning. Et eksempel på det er den danske kronprins Frederiks besøg i Mongoliet i 1986 og 1990. Han deltog blandt andet i et team af danske filmfolk, der producerede en film om Mongoliet. Den efterfølgende visning af filmen for den danske befolkning og i andre lande bidrog til, at Mongoliet blev husket i denne del af verdenen.

Udviklingen siden 90'erne

I 1990 sejrede den demokratiske revolution i Mongoliet, og siden har Mongoliet ført en åben, internationalt orienteret politik. Det skabte gunstige vilkår for Mongoliet med hensyn til at kunne forny og udvikle sine udenrigsrelationer i forhold til lande som Danmark.

I 1990'erne var der en livlig udveksling af delegationsbesøg mellem landene. I besøgene deltog forretningsfolk fra begge lande. De mongolske firmaer købte maskiner og reservedele fra Danmark til landbruget og fødevarerindustrien.

I 1990 grundlagdes interesseorganisationen Dansk Mongolsk Selskab, og samme år etableredes Mongolsk Dansk Selskab i Mongoliet. Den danske regering støttede Mongoliets overgang til demokrati og markedsøkonomi med 26 mio. US dollars i perioden 1992-97.

I 1998 afsluttedes Danmarks officielle overgangsbistand til Mongoliet, men Danmark fortsatte støtten til Mongoliet i form af flere forskellige projekter og programmer. Et af eksemplerne var fornyelsen af maskineriet i Mahiin-stationen, og der blev etableret et behovsafhængigt fjernstyringssystem af dybvandsbrønde.

Gennem Dansk Mongolsk Selskab og andre ikke-statslige organisationer gennemførtes der med stor succes projekter inden for uddannelse og træning af socialarbejdere, støtte til udsatte grupper, udvikling af skoler i landdistrikter samt monitorering af pressen i Mongoliet.

Derudover blev der i det historiske Bulgan Tal etableret et vandkraftværk. Dette blev støttet af den danske stat med 1 mio. US dollars. Vandkraftværket blev sat i drift i september 2006 til stor glæde for lokalbefolkningen i Erdenebulgan.

Endelig har demokratiudviklingen i Mongoliet ført til, at flere

mongoler rejser til Danmark for at studere og bosætte sig i landet. I 2010 blev der etableret en mongolsk ambassade i Skandinavien, og der arbejdes for at udvikle samarbejdsrelationerne mellem Mongoliet og de skandinaviske lande, heriblandt Danmark.

Parallelt med de officielle samarbejdsrelationer udvikles der folkeligt samarbejde og relationer i begge lande. Den berømte opdagelsesrejsende Henning Haslund-Christensen har gjort Mongoliet kendt i den danske befolkning, og hans søn, forhenværende hofmarskal hos den danske dronning Margrethe II Søren Haslund-Christensen, fungerer i dag som Mongoliets konsul og bidrager på denne måde til udviklingen af samarbejdsrelationerne mellem Danmark og Mongoliet.

Endelig er der etableret foreningen »Mongolernes Venner« af mongoler, der lever og arbejder i Danmark, og som hvert år bl.a. afholder »Mongolske Kulturdage« i Danmark for medlemmer og andre.

Den mongolske ambassadør i Skandinavien B. Enkhmandakh har udtalt, at et særkende for dansk udvikling er Danmarks styrkeposition i forhold til andre udviklingsmodeller. Der fremstilles eksportprodukter af en højt udviklet og velfungerende privatsektor. Der føres en socialt ansvarlig arbejdsmarkeds politik, og der findes stærke fagforeninger, som har indflydelse på regeringens politik og den private erhvervsudvikling.

Lønnen i Danmark er høj, men beskatningen er tilsvarende høj. Det giver plads til velfærdsudvikling og gode adgangsmuligheder for befolkningen til at opnå velfærdsgoder. Endvidere har han peget på, at Danmark har formået at udvikle et samfund, hvor den overvejende del af befolkningen er kendetegnet ved at tilhøre en middelindkomstgruppe. Et andet vigtigt træk ved Danmark er decentraliseringen af re-

geringens magtbeføjelser til de lokale myndigheder.

Den berømte mongolske poet og novellist, den sprogkyndige Vanchinbalyn Injinash (1837-92), har engang sagt: »Kan man ikke bevæge menneskets sind, er der ingen grund til at bevæge bambuspennen.« På samme måde, er man ikke i stand til at lære af de danske erfaringer og succeshistorier og anvende dem i en mongolsk udviklingssammenhæng, er der ingen grund til at skrive om dem.

For samarbejdet med Skandinavien på længere sigt har den mongolske ambassade i Skandinavien peget på følgende områder som værende af højeste prioritet: »Mongoliet vil samarbejde med Danmark om teknik og teknologiudvikling inden for fødevarerindustrien, know-how, udvikling af vedvarende energi, fx produktion af biogas og udnyttelse af vindenergi.«

Fremtiden for de dansk-mongolske relationer

Da denne essay-konkurrence er udskrevet blandt studerende i Mongoliet, går jeg ud fra, at der er en interesse for de unges tanker og overvejelser. Derfor er jeg – baseret på min beskedne materialesamling i forbindelse med denne opgave – stærkt overbevist om, at et samarbejde med Danmark inden for udviklingen af vedvarende energi, herunder især inden for udnyttelsen af vindenergi, vil være perspektivrigt og nyttigt for Mongoliet.

Så vil nogle muligvis spørge, om der er muligheder for anvendelse af vedvarende energi i Mongoliet. For at besvare spørgsmålet nogenlunde fyldestgørende bliver man nødt til at kikke på nogle statistikker og anden relevant dokumentation.

En af vort lands mest fremtrædende og erfarne personer inden for energisektoren er Byambiin Jigjid, som har over 30 års relevant er-

faring. Han har skrevet følgende i forbindelse med en undersøgelse:

»Først og fremmest har Mongoliet i dag 3.800 små og store floder. Anvendes disse floder til fremstilling af elektricitet, vil man kunne producere elektricitet svarende til 50-60 mia. kWh om året. For det andet har Mongoliet ca. 300 solskinsdage om året, og det vil pr. kvadratmeter være muligt at generere ca. 4 kW elektricitet fra solen. For det tredje findes der undersøgelser, der dokumenterer den mongolske steppevinds potentiale som energiresource.

Undersøgelserne viser, at ca. 10% af landets territorium kan anvendes som vindenergi-ressource. I 13 aimag er der vindkapacitet til at producere 20.000 MW elektricitet, i 5 aimag er der kapacitet til produktion af 50.000 MW elektricitet. På den måde – ved alene at anvende de naturlige energiresourcer – vil Mongoliet være fuldstændigt selvforsynende med energi uden at behøve at tænke på transport og mineindustri. Der er således energiresourcer nok til, at befolkningen kan bo i opvarmede lejligheder. Mongoliet har mulighederne og ressourcerne til at blive selvforsynende med varme og elektricitet.«

Når man læser hans vurdering, har vi således store muligheder for at anvende solen, vinden og vandet til at skaffe os vedvarende og evig energi. Vi kan forvandle mulighederne til realiteter – behovet er al-

lerede til stede i Mongoliet. Følgende forhold er værd at nævne:

Tre vestlige aimag er afhængige af import af energi fra Rusland. Vores lands hovedstad – Ulaanbaatar – skifter om vinteren navn til Utaanbaatar [den »tilsodede helt« i stedet for den »røde helt« – red.]. Vi vil ifølge mongolske og udenlandske forskeres beregninger ikke være i stand til at forsyne os selv med energi i form af elektricitet og varme fra 2020. Byen vil til den tid være dybfrossen og være et meget mørkt sted. Desuden har Ulaanbaatars luftforurening for længst nået et sådant omfang, at der er tale om en national katastrofe. Derfor har vores by, som i dag har over 1 mio. indbyggere, et kæmpe behov for varme og elektricitet.

For at forvandle vores muligheder til realistiske løsninger har vi et stort behov for at samarbejde med højtudviklede lande som fx Danmark, der i en overgangsperiode var en af vores største støtter og et land, som vi har gode relationer til. Der vil desuden være et stort behov for, at der udveksles studerende mellem Danmark og Mongoliet. Det vil naturligvis forudsætte, at der etableres et samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne i begge lande.

Den lange afstand mellem vores lande kan ikke være en hindring i dag, og jeg håber inderligt, at der en dag vil være mange vandkraftværker og vindmøller i Mongoliet, som er forsynet med dansk know-how

og teknologi. Jeg håber således, at den danske vind, der i sin tid kom fra Bulgan Tal, også i fremtiden vil påvirke Mongoliets udvikling. ■

Sh. Zolzaya

Oversættelse: **Bulgan Njama**

Anvendte kilder

Henning Haslund: *In Secret Mongolia (Tents in Mongolia)*. 1995, Adventures Unlimited Press (genoptryk). 366 s. ISBN 0932813275

Interview med Mongoliets ambassadør i Skandinavien, B. Enkhmandakh, 2011

Byambiin Jigjid: »Mongoliets infrastruktur - i går, i dag og i morgen«. 2006

M. Erdenechimeg: *Dani tolgoi (The Danish Hill)*, et forskningsarbejde 06.11.10

J. Gangaa: »En tur til i snefnug faldende Danmark«, rejsenotater J. Gangaa 2008

Mongolsk-danske relationer, spørgsmål og svar i www.oloo.mn

www.wikipedia.com

www.danskmongolskselskab.dk

Noter

De tre prikker på side 11 markerer, hvor redaktionen har valgt at forkorte indlægget. Forfatteren fortæller her historien om de danske pionerers indsats i Mongoliet - en historie som vil være mange af Gers læsere bekendt.

Illustrationerne på side 11 og 13 er givet fra *Newcom Group's* hjemmeside www.newcom.mn. Firmaet står bag opførelsen af vindmølleparken *Salkhit*, se side 23.

Mere om konferencen, se Ger 83:6-7.

Mere hjælp til selvhjælp

Projektet 'Styrkelse af Partnerskab Netværk i Mongoliet' er en ny fase af det tidligere projekt 'Styrkelse af Socialt Partnerskab Netværk'. Projektet vil fortsat arbejde for at mobilisere de lokale grupper i 7 lokalområder.

Projektet er finansielt støttet af Danida gennem CISU (*Civilsamfund i Udvikling*, det tidligere *Projektrådgivningen*). CISU er en sammenslutning af 260 danske foreninger, som arbejder med udviklingsopgaver i ulandene. CISU administrerer den såkaldte *Projektpuljen* på vegne af Danida.

Projektet skal løbe over 4 år i perioden 1. sept. 2012 – 1. sept. 2016. Projektet er støttet med 4,9 mio. kr. fra CISU og 200.000 kr. fra Dansk Mongolsk Selskab.

Projektets langsigtede formål er:

- Fattigdomsbekæmpelse gennem mobilisering af lokalsamfundene i Mongoliet.

Projektets kortsigtede formål er:

- Ved afslutningen af projektet er 1.400 familier blevet rustet til i fællesskab og gennem øget samarbejde, kollektivt at danne netværk for aktivt at forbedre deres levestandard.
- Ved afslutningen af projektet leverer 70 lokale virksomhedsudviklingsgrupper og en NTS-kreditforening finansielle ydelser til 1.400 familier, der ellers ikke vil kunne opnå sådanne ydelser fra almindelige finansielle institutioner.
- Ved afslutningen af projektet er NTS' 7 lokalafdelinger blevet kendt i projektområderne, har

fået ekspertise i fortalervirksomhed og kan dermed effektivt varetage medlemmernes interesser og rettigheder over for det lokale styre.

Baggrunden

Projektet er i realiteten 2. fase af projektet *Styrkelse af Socialt Partnerskab Netværk*, som blev gennemført i årene 2007-12. Det tidligere projekt har styrket de lokale organisationer i 5 lokalsamfund og har arbejdet med at forbedre de fattiges forhold gennem etablering af selvhjælpsgrupper. Man har valgt at arbejde med problemer relateret til fattige, men initiativrige borgere, der er motiverede for at løse deres egne problemer og komme ud af fattigdom og dermed bidrage til udviklingen af deres lokalsamfund.

Årsagen til marginalisering og fattigdom er manglende tradition for deltagelse i civilsamfundsorganisationer og manglende økonomisk støtte til initiativrige, men fattige borgere. Det er derfor nødvendigt at udvikle den private sektor, skabe flere arbejdspladser og øge den lokale økonomiske vækst. Derfor valgte vi at fortsætte med at støtte de initiativrige borgere, der er motiverede til at hjælpe sig selv og andre til at komme ud af fattigdommen.

Det er også vigtigt, at den enkelte har viden om mulighederne for at organisere sig med henblik på at

En gruppe projektdeltagere har åbnet en NTS-butik.

skabe effektive og varige løsninger. Organisering drejer sig her primært om at skabe muligheder for at drive virksomhed, etablere spare- og lånegrupper og være med til at organisere og deltage i lokalsamfunds-baserede initiativer og aktiviteter i andre af civilsamfundets organisationer. Det handler også om at kende sine egne muligheder og rettigheder som forbruger af finansielle ydelser og andre tilbud, såvel offentlige som private.

Målgrupperne

Projektets primære målgruppe er 1.400 fattige familier med en beskednen indkomst fra en lille virksomhed, der typisk involverer familie, naboer og venner.

Familierne er repræsenteret af et enkelt familiemedlem i projektet, som deltager i de såkaldte virksomhedsudviklingsgrupper, der tidligere blev kaldt for selvhjælpsgrupper. Denne person er forpligtet til at overføre viden og erfaring til de øvrige medlemmer af familien.

Vi regner desuden med, at de øvrige familiemedlemmer også vil

En af projektets deltagere har frisørsalon i Dundgobi.

distrikterne Khaan-Uul og Nalaikh i Ulaanbaatar. Bayankhongor og Zavkhan Aimag har ikke tidligere været inddraget i projektet.

Opstarten

Projektet startede i september 2012 med en række informationsmøder i lokalområderne og introduktionsworkshops samt etablering af de lokale virksomhedsudviklingsgrupper i de 7 lokalområder. Projektets starttidspunkt kom til at falde næsten samtidig med Mongoliets forberedelser til lokalvalgene, der fandt sted den 21. november 2012. Det betød, at samarbejdsaftaler mellem vores partnerorganisation NTS og lokalregeringerne først blev indgået efter valget.

Lokalvalgene viste sig at tiltrække meget stor opmærksomhed i lokalsamfundene på grund af en ny budgetlov, som giver større magtbeføjelser til lokalregeringerne med hensyn til den lokale forvaltning af økonomien.

Der var desuden blevet vedtaget en ny valglov, som åbnede mulighed for indførelse af et nyt valgsystem (1/3 vælges fra den politiske partiliste og 2/3 vælges gennem et flertalssystem). Der blev anvendt elektronisk optælling, nye personlige identitetskort og biometri til at identificere og kontrollere de registrerede vælgere. Desuden skulle de politiske partier følge en 30% kønskvotering, når de opstillede deres kandidater. Der var en forventning om, at flere kvinder ville komme ind i lokalregeringerne og opnå ansættelse i forvaltningerne.

Demokratisk Parti vandt valget i 12 aimag og Folkepartiet i 9 aimag. To af vores lokale facilitatorer i henholdsvis Orkhon og Dundgobi Aimag deltog i lokalvalget og begge kom ind i lokalregeringerne. De var

have gavn af projektet ved at deltage i lokalt baserede, frivillige initiativer, der bidrager til udviklingen af lokalsamfundene. Desuden er det vores håb, at familierne som helhed vil være påvirket af projektet gennem en forbedring af levestandarden og øgede muligheder for at deltage i de lokale beslutningsprocesser. Således vil projektet komme til at omfatte 7.000 personer i de 1.400 familier.

En del af denne målgruppe deltog også i projektets 1. fase. Selvfølgelig om de gamle familier klarer sig bedre i dag, har de stadig et stort behov for at konsolidere eller udvikle deres mikro-virksomheder.

De fleste af projektets deltagere er kvinder, som generelt er de mest økonomisk aktive og ansvarlige. Projektet vil således omfatte 700 nye og 700 gamle familier i projektet.

Projektet omfatter også den såkaldte sekundære målgruppe. De er medlemmer af *Socialt Partnerskab Netværk* (NTS). Den består af frivillige, der ikke er støttemodtagere i det foreslåede projekt. De er det direkte link til den primære målgruppe og er iværksættere af projektet i lokalområderne (facilita-

torer, bestyrelsesformænd, bestyrelsesmedlemmer, medlemmer af lånegodkendelsesudvalg og lokale tilsyns- og monitoreringsgrupper).

Deres kapacitet er allerede blevet styrket i det tidligere gennemførte projekt, men da omfanget af deres aktiviteter nu er udvidet, vil ajourført uddannelse være nødvendig. Den planlagte udvidelse af medlemsgrundlaget opfordrer også til en yderligere institutionel udvikling. De skal modtage uddannelse i organisatorisk arbejde, ledelse og mikro-finansiering – herunder principperne for låne- og sparegrupper – og for etablering og støtte til sådanne grupper.

Projektet omfatter ligeledes den såkaldte eksterne og sekundære målgruppe. Den består af repræsentanter fra lokale forvaltninger. Denne gruppe vil være konfronteret med de problemer, som de primære målgrupper oplever. Målgruppen vil blive sat i direkte kontakt med den primære målgruppe, og der vil blive foreslået metoder til at lette etableringen og driften af mikro-virksomheder.

Projektet gennemføres i aimagene Bayankhongor, Dornogobi, Dundgobi, Orkhon og Zavkhan og i

blevet opkvalificeret gennem deltagelse i projektets lokale aktiviteter. Det er glædeligt, at de blev valgt, men på den anden side er vi nervøse for, at de ikke længere har tid til at løse projektopgaverne.

Opsparing før lån

I forberedelsesfasen fik især de nyttilkomne målgrupper en introduktion til begrebet spare- og lånegrupper. I modsætning til de tidligere faser i projektet handler det nu mere om at spare op og låne penge ud til hinanden. Projektet vil på den måde anspore til en øget opsparing. Men opsparing alene er ikke nok til at drive en virksomhed. Projektet vil derfor sigte mod, at der bliver skabt små og mellemstore virksomheder, der i større grad er i stand til skabe merværdi og beskæftigelse.

Det forudsætter, at målgrupperne bliver dygtigere til at organisere sig, at sætte realistiske mål, at administrere passende lån og modtage virksomhedsrådgivning. Når grupperne i løbet af et år har formået at opsparere minimum 1/3 af det samlede lånebehov, vil de igen blive vur-

deret af virksomhedsrådgiverne med henblik på at opnå den resterende 2/3 af lånet fra Dansk Mongolsk Selskab, lokalregeringen og kreditforeningen, som påregnes etableret i projektets andet år.

Et af kravene til at komme i betragtning som låntager er, at de potentielle lånemodtagere har gennemgået de obligatoriske kurser i virksomhedsudvikling og har deltaget i den mentorordning, som projektet arbejder for at få etableret i lokalområderne i samarbejde med relevante myndigheder og lokale eksperter.

Nu spares der op

I marts besøgte jeg projektet, og jeg fik i den anledning mulighed for at besøge projekterne i Dornogobi, Dundgobi og Zavkhan samt i Ulaanbaatar-distrikterne Nalaikh og Khaan-Uul. Under besøgene mødte vi den lokale NTS' bestyrelse. Vi fik gennemført en workshop og fik snakket med målgruppen.

Øverst afholdes et introduktionsmøde til projektets deltagere i Dorvoljin Sum, Zavkhan Aimag. Nederst afvikles en træningsworkshop for lokale ledere i projektets mødelokale i Ulaanbaatar.

Grupperne var allerede i fuld gang med at spare op. I Dornogobi var der fx etableret 2 grupper med 40 medlemmer, som har opspareret 2,9 mio. tugrik [24.000 kr.]. I en af grupperne opsparer hvert medlem ugentligt 4.000 tugrik, og det vil de fortsætte med. I Dundgobi var der etableret 6 grupper med over 90 medlemmer, som havde opspareret 5,9 mio. tugrik. I Orkhon var der etableret 4 grupper med en samlet opsparing på over 4 mio. tugrik. I Bayankhongor var der etableret 6 grupper med tilsammen 95 medlemmer, som havde opspareret over 2 mio. tugrik.

Projektet er godt i gang. ■

Bulgan Njama

Folketinget besøger Mongoliet

Folketingets Præsidium aflagde i marts et officielt besøg i Mongoliet. Præsidiat har igennem de senere år lagt vægt på at besøge unge demokratier og lære, hvorledes man griber transformationen til en ny styreform an, og samtidig fortælle om de glæder og udfordringer, som Danmarks demokratiske udvikling har budt – og stadig byder – på.

Folketingets direktør, Carsten U. Jensen, foran hjulet på et af de gigantiske køretøjer, der opererer i Ouy Tolgoi minen i Gobi. Foto: Marianne Treumer Ammitzbøll

I gennem 1990'erne havde Folketinget et godt samarbejde om parlamentarisk udvikling med Mongoliets parlament, og sideløbende var Mongoliet også et land, som modtog overgangsbiand fra dansk side. Det gav dengang anledning til flere gensidige besøg, og de to parlamenter har ikke glemt det gode samarbejde, hvilket tydeligt viste sig i den hjertelige gæstfrihed, som prægede Mongoliets værtskab.

Politisk situation

Valget i sommeren 2012 medførte en koalitionsregering mellem fire partier, hvor såvel præsidenten som

premierministeren kommer fra parlamentets største parti, Demokratiske Parti (35% af stemmerne). Partiet vandt valget efter løsrivelsesprocessen i 1990 og har også deltaget i de sidste to koalitionsregeringer, hvor der har været flere store udfordringer, bl.a. har indgåelsen af kontrakter med store, internationale mineselskaber været kraftigt debatteret. Parlamentet har 76 medlemmer og i den nuværende regering får de 31 medlemmer fra det største parti støtte af tilsammen 13 medlemmer fra tre mindre partier.

Det andet store parti, Mongolske Folkeparti (31% af stemmerne), har tidligere også haft ordet Revolutio-

nære i sit navn, og partiet har været næsten enerådende fra tiden efter den russiske revolution og frem til den demokratiske løsrivelsesproces i 1990. Partiet har flere gange efter 1990 deltaget i regeringer, men er altså nu i opposition.

Vækst og trusler

Mongoliets vækstprocenter i de sidste par år er blandt de højeste i verden og bruttonationalproduktet stiger tilsvarende voldsomt. Eksporten af kobber, guld, kul og jern vender inden for få år handelsbalancen fra et underskud til overskud, og Mongoliet er således et land i stærk økonomisk vækst. Den hurtige vækst indebærer naturligvis også en række farer, f.eks. skæv fordeling af indkomsterne, stor afhængighed af for få industrier og konfrontationer mellem gammel og ny levestil.

Som endnu en trussel må også nævnes korrupsion og vennetjenester, som rent faktisk udgør en kraftig underminering af det unge demokrati, hvilket tydeligst blev vist i 2012, hvor den forhenværende præsident, og andre med ham, blev idømt flere års fængsel for korrupsion. Denne retsforfølgning er glædelig, men afsløringen af korrupsionsskandaler kunne hjælpes mere frem af pressen, som må anses for at være fri i vestlig betydning, men samtidig har hvert parti sine egne medier, hvilket besværliggør et uaf-

Folketingets præsidium på feltbesøg i Nalaikh-distriktet, hvor delegationen besøgte et af Dansk Mongolsk Selskabs NGO-projekter. Foto: Carsten U. Larsen

hængigt og troværdigt syn på Mongoliets politiske forhold.

Verdens tyndest befolkede land har gennem tiderne overkommet mange store udfordringer, ikke mindst i forbindelse med de sidste 20 års arbejde med overgang til demokratisk styre. En forudsætning for et sundt demokrati er et loyalt embedsværk, hvor den administrative hukommelse kan oplagres og udnyttes i f.eks. forbindelse med de vanskelige forhandlinger, som landet står overfor i forbindelse med skatteopkrævning og mineselskabernes storstilede investeringer i landet. Ved sidste valg blev imidlertid op mod 70% af de ansatte i ministerierne udskiftet, helt ned til sagsbehandlerniveau blev der uddelt fyresedler, og den efterfølgende mangel på kontinuitet i centraladministrationen bekymrer omverdenen.

Møder

Disse forhold og mange flere havde Præsidiets lejlighed til indgående at drøfte med landets politiske overhoveder. Helt naturligt var det at mødes med ledelsen af det mongolske

parlament, hvis gæster vi var, ligesom en samtale med præsidenten er normal praksis ved denne form for besøg.

Ved tilrettelæggelsen af besøget var der i samarbejde med vor ambassade i Beijing lagt vægt på at få et førstehåndsindtryk af resultaterne af den hjælp, som Danmark fortsat yder Mongoliet, samt et indblik i, hvorledes et lille land med eftertragtede råstoffer og knappe økonomiske ressourcer kan klare sig i forhold til omverdenens interesse for investeringer. Møder med udenrigsministeren og mineministeren bibragte større klarhed over den politik, som Mongoliet fører på disse områder.

Og de officielle synspunkter blev suppleret ved møder med eller besøg hos ikke-officielle personer, som kunne bibringe os et mere varieret syn på forholdene.

Bistand

Dansk Mongolsk Selskabs NGO-projekt, *Styrkelse af Socialt Partnerskab Netværk i Mongoliet*, er det største af et mindre antal NGO-projekter, som Danmark nu under-

Danish parliamentary delegation pays official visit to Mongolia

Denmark offers assistance with UB's heating system

On March 2-6, Mr. Mogens Lykketoft, Speaker of Folketing (Parliament) of Denmark, paid an official visit to Mongolia. The parliamentary delegation of Denmark was welcomed by R.Burmaa MP, deputy head of the Mongolia-Denmark inter-parliamentary group; B.Boldbaatar, and other officials.

On March 4, the delegation started official measures of the visit. Parliament Speaker Z.Enkhbold received the delegation on Sukhbaatar Square. They paid tribute to the Chinggis Khaan Statue and Mr. Lykketoft left his signature in the Book of Honored Guests.

Mr. Lykketoft was accompanied by Mr. Bertel G. Haarder, First Deputy Speaker of parliament; Ms. Pia Kjersgaard, Second Deputy Speaker; Ms. Camilla Hersom, Third Deputy Speaker; Ms. Anne Baastrup, Fourth Speaker and Mr. Garsten U.Larsen, Secretary-General of Parliament.

On March 4, Parliament Speaker Z.Enkhbold and Denmark's Speaker Mr. Mogens Lykketoft met in the State House.

Mr. Enkhbold expressed satisfaction with the traditional friendly relations between Mongolia and Denmark, saying the current official visit coincides with the 45th anniversary of bilateral diplomatic relations.

Mr. Lykketoft said he is glad to visit Mongolia and underlined that bilateral relations and cooperation have intensified in the last 20 years since Mongolia became a democratic country.

The sides shared views on future cooperation in trade, economy, infrastructure and mining. For example, the Folketing Speaker said

Continued on page 5

Danish parliamentary delegation pays official visit to Mongolia

Continued from page 1

his country has intentions to cooperate with Mongolia in agriculture, renewable energy, the heating system of Ulaanbaatar's districts and mining. He emphasized that Mongolia has a high reputation in the international arena in which Mongolia's President has been playing a main role.

Highlighting the importance of inter-parliamentary relations, Mr. Enkhbold said Denmark's government has contributed to the development of democracy here. The project by Denmark's government was the largest project implemented for developing democracy in Mongolia in the 1990s. Mr. Enkhbold added that Mongolia is willing to intensify cooperation in educational and support collaboration in teacher and student exchanges.

Supporting these proposals, Mr. Lykketoft said his country is ready to cooperate with Mongolia to improve the heating system of the city districts and in renewable energy.

The same day, the Speakers called a press conference on the official visit's course. Following the press conference, President Ts. Elbegdorj said he highly appreciates Mongolia-Denmark friendly relations and is always thankful to Denmark for helping Mongolia in its times of transmitting into democracy.

On March 4, President Elbegdorj met with Mr. Lykketoft. Mentioning that the countries will celebrate the 45th anniversary of their diplomatic relations this year, the President expressed satisfaction with meeting the Danish Speaker. Mongolia wants to expand and strengthen the cooperation with Denmark in culture, education and science. Denmark has a great opportunity to invest in energy, mining and environmental spheres of Mongolia and collaborate in them, Mr. Elbegdorj said.

The President said that Mongolia wants to introduce the Danish ecological pure technologies in order to strengthen the heating system, to learn the Danish social welfare system, and develop cooperation between the audit organizations. "Denmark has a big chance to exploit solar and wind

energy in Mongolia", he said. "We have started to erect wind farms, and intend to found a big energy system called the 'Asian Super Network'," noted Mr. Elbegdorj.

In turn, Mr. Lykketoft expressed satisfaction with visiting Mongolia and meeting with the Mongolian President. "Our countries have been sustainably progressing toward development," Mr. Lykketoft said, thanking the President for giving him information about the country.

The President talked about achievements in his country's economy such as Mongolia becoming a participating-state of the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), chairing the Community of Democracies (CoD), and intention to organize the 7th CoD Ministerial Conference in April.

"This Conference will bring together state and governmental leaders, and ministers of some countries. The democratic leader of Burma Ms. Aung San Suu Kyi expressed willingness to participate. This is good news," Mr. Elbegdorj said, adding that Mongolia only wants to share its experience with others.

"Mongolia has created an international assistance fund for helping new democratic countries. Many countries helped us in times of transmitting into a democracy. I think this is our turn to help others; for example, Kyrgyzstan wants to study Mongolia's democratic experience," Mr. Elbegdorj underlined.

Denmark's Speaker appreciated Mongolia's contribution to democracy and said his country is able to cooperate with Mongolia in energy, agriculture, mining and in the central heating system of Ulaanbaatar.

The same day, Mr. Mogens Lykketoft met Foreign Minister of Mongolia L. Bold. Mr. Bold said Denmark supported Mongolia in spreading and strengthening democracy, especially in developing a free press and all this is greatly appreciated by Mongolia.

The current visit, which is taking place in frames of the 45th anniversary of diplomatic relations between our countries, is to give impetus to widening friendly relations and

Mogens Lykketoft, (L) Speaker of Denmark's Parliament pays tribute at the Chinggis Khaan statue

Denmark's Parliament Speaker Mogens Lykketoft meeting with President Ts. Elbegdorj in the State Ceremonial Hall

Cabinet is attaching great importance to the mining sphere. "This sector is a door to development; therefore, Mongolia is paying attention to manufacturing production," added Mr. Gankhuyag.

In response, Mr. Lykketoft said, "We are about to exploit mineral resources in Greenland, a part of Denmark, and develop mining. Many large companies and investors want to collaborate in this. Several issues have become vital when establishing big international contracts, such as protecting national interests, balancing the interests of neighboring countries, environmental rehabilitation and water," said Mr. Lykketoft.

He went on that exploitation of mineral resources needs wide participation of locals, their administrations, international organizations and investors, and said his country has willingness to study the experience of Mongolia in these matters.

Mr. Gankhuyag said Mongolia's government is adhering to environmentally-friendly principles and being mutually beneficial parties in the mining sector. Mongolia is holding a policy to exploit deposits with already estimated resources. "We have refined upon the legal environment for mining activities, and are discussing a new policy," he said.

He also said the World Bank, the Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) and Australia are giving support to Mongolia for environment protection and rehabilitation, and that Mongolia wants to cooperate with Denmark in the agriculture and infrastructure sectors.

The official visit concluded on March 6.

Danish delegation visiting Mongolia's Parliament chamber

cooperation, forwarding the present level of political ties, maintaining the frequency of high-level talks, and exchanging views on bilateral cooperation and international issues. He also noted that the two countries, having many similarities, have a great opportunity to expand mutually beneficial cooperation.

Expressing satisfaction with present bilateral relations and cooperation, Mr. Lykketoft talked about his meeting with the Mongolia's President and getting acquainted with activities of the project in scope of Denmark's government. Denmark is willing to widen cooperation in the mining, renewable energy, UB's heating system, and agriculture, he

said. The sides shared views on the democratic revolution of Mongolia, its characteristics, on Mongolia's chairmanship of the Community of Democracies, its becoming a Participating-State of the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), on activities of the OSCE and the Shanghai Cooperation Organization, and on Mongolian participation in the UN peacekeeping operations.

During the visit, Mining Minister D. Gankhuyag was also received by Mr. Lykketoft. The Minister thanked Denmark for its assistance to strengthen democracy, to develop free media and social sectors, and said the

Som normalt ved den slags officielle besøg fra udlandet bringer den engelsksprogede ugeavis 'The Mongol Messenger' en udførlig rapport om begivenheden. Der er stort set tale om en ukritisk og formel opremsning af de afholdte møder og de officielle erklæringer i modsætning til den danske tradition for kritisk og nærgående journalistik. Alligevel er avisen nyttig som nyhedsmedie for den samfundsmæssige udvikling i Mongoliet. Avisen grundlagdes i 1991 og blev i mange år drevet med bistand fra Danida.

støtter i Mongoliet. Selskabets arbejde er blevet støttet med ca. 5 mio. kr. i perioden 2012-16, hvoraf der indtil nu er uddelt mikrolån på op til 4000 kr. til godt 400 personer. Mere end 90% af lånene tilbagebetales, efter at de har medvirket til at forandre menneskers hverdag til det bedre. Det sidste havde Præsident

lejlighed til at iagttage ved et dejligt og oplysende besøg i Nalaikh-distriktet, hvor de lokale projektpartnere med fortjent stolthed kunne orientere om projektets gang og invidere til besøg hos mikroprojekter og i familietelte. På selskabets hjemmeside kan der læses nærmere om projektet.

Minedriften

Udover den naturlige interesse for Mongoliets største udfordring, minedriften, havde dette område også betydning, at Folketingets formand havde inviteret formand Josef Motzfeldt fra det grønlandske parlament, Inatsisartut, til at deltage i besøget. Der er jo mange forhold, som de to lande, Grønland og Mongoliet, deler i forbindelse med størstilet etablering af minedrift i sårbare miljøer. Imidlertid blev den grønlandske kollegas deltagelse forhindret af tidsmæssigt sammenfald med afholdelsen af det grønlandske valg.

Præsidiets havde udtrykt ønske om at besøge minen Oyu Tolgoi i Gobi-ørkenen, ca. 550 km syd for Ulaanbaatar, idet man her har de største investeringer i minedrift i Mongoliet, så store, at minen er på vej til at blive verdens største mineprojekt. Hvorledes kan en sådan investering kontrolleres og hvad rummer det af muligheder og udfordringer i fremtiden?

Før besøget i minen havde Præsidiets derfor et møde med minemini-steren, men også med minens øverste ledelse i Mongoliet – og minens største kritiker og vagthund, *Oyu*

I 1300 meters dybde. Hvem er lige nu på arbejde? Foto: Carsten U. Larsen

Tolgoi Watch. Det var ikke overraskende, at de to sidstnævnte parterers synspunkter var forskellige.

De rige forekomster af særlig kobber, men også guld og sølv i Oyu Tolgoi minen blev opdaget for 12-15 år siden, og i 2009 blev der indgået en investeringsaftale mellem regeringen og udenlandske mineselskaber. Svimlende summer er blevet investeret i de sidste par år, foreløbig i størrelsesordenen af 40 mia. kr., og produktionen vil starte i år og nå sin fulde kapacitet i 2018 – og når det sker forventes det, at Oyu Tolgoi vil udgøre mere end 30% af landets bruttonationalprodukt.

Chancen for Mongoliet er naturligvis her at kunne forbedre sin økonomi betragteligt. Desværre synes der at være lige så store risici, og netop nu foregår en voldsom diskussion om, hvorvidt den indgåede aftale mellem regeringen og minekonsortiet kan eller skal gennemføres.

Udfordringerne

Som andre lande bør Mongoliet udnytte sine ressourcer til befolkningens fordel, og det siger sig selv, at noget sådant bør foregå så miljø-mæssigt bæredygtigt som muligt og i en takt som sikrer, at det demokratiske system kan foretage beslutninger på fuldt oplyst grundlag. Synspunkterne herom er skarpt trukket op, og fornemmelsen er, at regeringen balancerer på en knivsæg, hvor store dele af samfundet ønsker en genforhandling af investeringskontrakterne til fordel for større miljø- og arbejdsmarkedshensyn samt større økonomisk bid af minekagen. Og på den anden side holder den internationale investeringsverden omhyggeligt øje med, om man kan stole på, at den mongolske regering overholder de aftaler, som man allerede har indgået – eller om penge skal dirigeres mod mere politisk stabile stater.

Folketingets Præsidium består af formanden Mogens Lykketoft (S) og næstformændene Bertel Haarder (V), Pia Kjærsgaard (DF), Camilla Hersom (RV) og Anne Bastrup (SF). Formanden har ansvaret for Folketingets ledelse og i det arbejde rådfører han sig med næstformændene. Præsidiets repræsenterer Folketinget udadtil, bl.a. ved modtagelse og aflæggelse af officielle besøg.

Efter at have lyttet til de forskellige argumenter og efter ved selvsyn at have besøgt det kæmpemæssige anlæg i Gobi-ørkenen fremstår det ret tydeligt, at Mongoliet kapacitets- og forhandlingsmæssigt ikke på alle områder har kunnet matche de internationale firmaer. Og at det må være en fare, at man i Oyu Tolgoi projektet har lagt rigtig mange æg i samme kurv, f.eks. minens meget store betydning for nationaløkonomien, og de forhold, at al energi til Oyu Tolgoi importeres fra Kina, ligesom al udvundet råstof fragtes til samme land.

Efter tre hektiske dage i Mongoliet gik Præsidiets tur videre, og med i bagagen var indtrykket af et land, som efter blot en snes år har udviklet et levskraftigt demokrati. Godt nok er der børnesygdomme, men når man tænker på, hvor sejt og længe børnesygdommene hærgede det danske demokrati, så er det faktisk ret godt gået. Og i tilgift havde alle i delegationen lært, at mongolerne er venlige og gæstfrie mennesker med en utrolig spændende kultur. ■

**Mogens Lykketoft
Carsten U. Larsen**

Mogens Lykketoft og Carsten U. Larsen er hhv. formand og direktør for Folketinget.

Aktuelt

The Mongol Messenger rapporterer:

Duo-busser 04.01.13
26. december sidste år blev der indsat 9 duo-busser i den kollektive trafik. Busserne, der er udviklet af mongolske ingeniører for det mongolske miljøministerium, har mange fordele. De elektriske motorer bruger energi for omregnet kun 65 kr. om dagen, mens vedligeholdelsesomkostningerne normalt vil beløbe sig til 2.000 kr. Til sammenligning bruger en almindelig bybus brændstof for små 500 kr. om dagen, og vedligeholdelsesudgifterne er 7 gange højere. Dertil kommer, at de mongolske duo-busser kun koster det halve af de udenlandske.

Kina åbner bank 08.02.13
Den 31. januar åbnede *Bank of China* et repræsentationskontor i Ulaanbaatar. Banken regnes for at høre til blandt de største af Kinas fire statsbanker og er en af verdens største banker. Formålet med filialen er at fremme Kinas investeringer i Mongoliet og at reducere virksomhedernes omkostninger.

Truet bjørn 08.03.13
En arbejdsgruppe, der har til formål at beskytte Gobibjørnen også kaldet *Mazaalai*, har under ledelse af miljøministeriets direktør, J. Batbold, diskuteret den fremtidige indsats for at værne om de sidste eksemplarer af det ekstremt sjældne dyr.

Gobibjørnen (*Ursus arctos gobiensis*) hører til blandt de mest truede dyrearter på jorden. Ifølge de seneste optællinger er der kun 22 individer tilbage. Gobibjørnen, hvis eneste levested er Gobiørkenen, er en underart af den brune bjørn, der også findes i ørkenen.

Mazaalai'en lever i de mest afsides egne af Gobiørkenen, hvor den

opholder sig i nærheden af oaserne og bjergene, hvor der findes vand. Der er de i stand til at overleve i det barske og ekstreme ørkenklima.

Affaldsbenzin 19.04.13
17. april blev raffinaderiet *Akhui mandal*, der skal producere *Euro-4* dieselolie og benzin, sat i drift. Det bemærkelsesværdige ved anlægget er, at dets produkter skal fremstilles af affald. Anlægget har kapacitet til at omsætte 10-12 ton spildolie og 10-15 ton brugte bildæk og plastikaffald om dagen. Det tekniske udstyr til anlægget er importeret fra Kina.

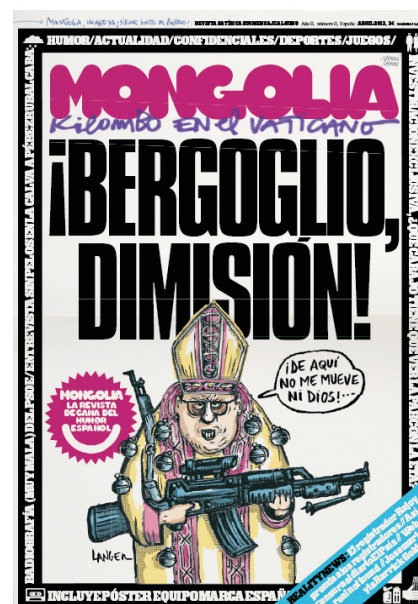
Partnerskab beseglet 03.05.13
EU's høje repræsentant Catherine Ashton og udenrigsminister L. Bold satte 30. april deres underskrifter på den længe ventede partnerskabs- og samarbejdsaftale mellem EU og Mongoliet. Det er i Mongoliets langsigtede interesse at udvikle og styrke det bredspektrede samarbejde med Mongoliets »tredje nabo« EU og alle medlemslandene.

Ny lufthavn 10.05.13
Anlægget af en ny international lufthavn i Khoshigdalen, Sergelen Sum, Töv Aimag er sat i gang. Entreprenører på anlægget er det japanske firma *Mitsubishi-Chiyoda Alliance*. Dalen ligger ca. 54 km syd for Ulaanbaatar. Man starter med at opføre en bygning til flysikkerhed, derefter følger en ny by, Zuunmod.

Det hører med til planerne, at der skal anlægges en motorvej mellem Ulaanbaatar og den ny lufthavn, en jernbane, diverse transmissionsledninger, et industriområde, en godsterminal og et kraftvarmeværk. Der er planlagt en by til 100.000 indbyggere.

Den ny lufthavn vil få en kapacitet på 1,650 mio. passagerer om året og kunne håndtere 6 fly ad gangen. Godskapaciteten er dimensioneret til 11.900 ton pr. år.

Præsidentvalg 17.05.13
Det kommende præsidentvalg vil blive afholdt 26. juni 2013. Valgkommissionen har indført et loft for udgifterne til at føre valgkamp for. Således må partierne højst bruge 20 mio. kr. og hver kandidat 12 mio. kr. Fra 22. april er der indført flytteforbud, indtil valget er overstået. Det demokratiske parti genopstiller den siddende præsident Ts. Elbegdorj, mens Det mongolske Folkepartis kandidat er parlamentsmedlem B. Bat-Erdene. Endelig opstiller Det revolutionære Folkeparti for første gang en kvindelig kandidat til præsidentposten i Mongoliet, N. Udval.

I Spanien dukkede der i marts sidste år et nyt satirisk magasin op med det velkendte navn 'Mongolia'. Det indeholder en blanding af humor og seriøs, afslørende journalistik. Til trods for det beskedne budget er 'Mongolia' blevet en succes med et oplag på 40.000. Ifølge 'Politiken' 9. maj blev ideen om et satirisk magasin født mellem journalister, grafikere, tegnere og en enkelt advokat. Og da en af de seks stifteres søn en aften sad og legede med en globus for pludselig at plante en finger på Mongoliet, havde gruppen også en titel. »Det er et smukt navn på et land, som har gjort oprør. Og for os repræsenterer navnet 'Mongolia' en slags utopi over det Spanien, man kan drømme om - uden svindel i og omkring kongehuset, korruption blandt politikerne, uden religiøs dårskab og nationalisme«, forklarer Eduardo Galán.

UB's borgere markerer bilfri dag

Større offentlig bevågenhed, men intet fald i uhedsstatistikken

Hverken sne eller slud virkede afskrækkende på cyklister og fodgængere på bilfridagen.

Den 31. marts markerede Ulaanbaatar den *Bilfri Dag* for fjerde år i træk. Som optakt var der i ugen op til selve dagen arrangeret en trafik-kampagne, hvor borgerne blev informeret om trafiksikkerhed og bæredygtige trafikformer som cyklisme og kollektiv trafik.

Kampagnen var arrangeret i et samarbejde mellem bl.a. byens kommunalforvaltning, sundhedsmyndighederne, færdselspolitiet, Den mongolske Studenterunion, Cyklistforbundet, forsikrings-selskabet *Mongol Daatgal* og firmaet *Skytel*. Der blev arrangeret debatmøder og sendt programmer i TV om, hvordan man undgår trafikulykker og overholder færdselsreglerne og andre gode vaner i trafikken.

Frivillige tilbød folk en hjælpende hånd med at komme over vej-krydsene fulgt af en appel om at benytte fodgængerovergangene. Cykelklubber og forretninger trådte frem og informerede om de mange fordele, der er forbundet med at cykle. Der var også fokus på at forhindre, at børn kommer til skade i trafikken.

På selve den bilfri dag 31. marts var bilkørslen indstillet mellem kl. 10 og 17 på Fredsboulevarden fra det store østlige vej-kryds til det vestlige og på Revolutionsboulevarden og Ungdomsboulevarden på den indre ringvej. Folk gik som de havde lyst til på hovedstrøgene og kørte på cykel uden fare for at blive kørt ned. Nogle steder var der arrangeret sportskonkurrencer og events

med kulturelt islæt. På Sükhbaatar-pladsen blev der afviklet en cykelparade, en løbekonkurrence, en konkurrence om det bedste maleri, optræden af artister og en koncert for trommer.

Gennem de senere år er der blevet rettet et større og større fokus på de trafikale udfordringer i hovedstaden, herunder befolkningens trafikvaner og den voldsomme luftforurening. Den bilfri dag sigter mod at gøre folk bevidste om nødvendigheden af at reducere biltrafikkens skadelige virkninger på miljø og samfund.

Men da de centrale gader på den bilfri dag blev afspærret, opstod der i stedet trafikpropper på de veje, der går gennem boligområderne, og der blev registreret 118 nødopkald i forbindelse med småsammenstød og konflikter – det samme som på en normal søndag. Der blev registreret 30 trafikuheld, hvoraf 4 med dødelig udgang.

Ifølge færdselspolitiets statistik stiger antallet af trafikuheld og kvæstede, mens antallet af døde som følge af trafikulykker er konstant. Sundhedsvæsnets statistik for 2011 viser, at 17,6% af dødsfald forårsaget af kvæstelser, forgiftning og/eller af udefra kommende årsager skyldes trafikuheld.

I hele landet skete der over 7.600 uheld og sammenstød, heraf var 1 ud af 10 ulykker forårsaget af en beruset chauffør og 7 ud af 100 ulykker skyldtes for høj hastighed.

B. Oyundelger
The Mongol Messenger
14(1135):7 – 05.04.13

Salkhit vindmøllepark snart færdig

Elleve af 31 møller er allerede taget i brug

Mongoliets første vindmøllepark, *Salkhit*, er under opførelse på Salkhit-højdedraget i Sergelen Sum i Tüv Aimag, 70 km fra Ulaanbaatar. Indtil nu er der rejst 11 vindmøller. De første møller blev sat i drift den 15. december 2012, og ifølge planen skal hele anlægget være taget i brug i første halvdel af i år. 15 ingeniører og teknikere er beskæftiget med at rejse mølletårnene ved hjælp af en 650 ton stor kran. Afhængig af vejrforholdene tager det mellem 1 og 3 dage at rejse en mølle.

Salkhit vindmøllepark er planlagt til at producere 168,5 mio. kW/h elektricitet, som svarer til det årlige behov for el til 100.000 husstande eller 5% af forbruget fra det centrale energiforsyningsnet.

Efter at man i 2011 havde foretaget en grundig evaluering af projektet og fået bekræftet dets mange fordele, blev anlægsarbejderne sat i gang. Den mongolske *Millennium Challenge Account* bevilgede de nødvendige midler til at føre et fiberoptisk kabel fra Ulaanbaatar til Nalaikh for dermed at opgradere Nalaikhs transformerstation og forbedre kapaciteten hos den nationale fordelingscentral.

Byggeledelsen og indsamlingen af vinddata forestås af *Clean Energy Company*, et selskab inden for vedvarende energi, der ejes i fællesskab af *Newcom LLC*, *General Electric Pacific Pte Ltd*, *European Bank for Reconstruction and Development* og Den hollandske Udviklingsbank. De samlede udgifter til projektet beløber sig til omkring 160,2 mia. tg. [635 mio. kr.].

Vindmølleparken er placeret på den åbne steppe i et område med

lave bakker. Undersøgelserne af vindforholdene i Salkhit- og Shar Khuviin områderne begyndte i 2005 og blev evalueret af det amerikanske konsulentfirma *Global Energy Concepts*. På baggrund af de grundige undersøgelser, der strakte sig over et areal på 12.800 hektar, blev det besluttet at opføre vindmølleparken ved Salkhit med en startkapacitet på 50 MW leveret af 31 vindmøller på hver 1,6 MW.

Møllerne består af fundament, tårn, nacelle, nav og vinger. Tårnene er 80 meter høje, tredelte, og vejer 125 ton. Hver vinge vejer omkring 6,2 ton og har en længde på 40,3 meter. Vindmøllens højeste punkt når således op i en højde af 120 meter over jorden. Til støbning af fundamentet til hvert tårn medgår der 240 m³ beton.

Der vil ikke blive udledt nogen form for giftige affaldsprodukter og drivhusgasser. Vindmøllerne vil spare miljøet for afbrændingen af 150.000 ton kul, udledningen af 180.000 ton CO₂ og et vandforbrug på 1,6 mio. ton om året.

Töv Aimags viceborgmester, Sh. Tomorchodor, sagde, at etableringen af vindmølleparken er af stor betydning for udviklingen af Töv Aimag. Ifølge en statslig handlingsplan skal byen Zuunmod udvikles til en satellitby, hvor vindmølleparken vil komme til at spille en stor rolle.

Foruden dette projekt er *Clean-tech Company* i gang med at opføre en 200 MW vindmøllepark i Tsagaan Khadan i Bayankhongor Aimag, Sainshand Vindmøllesekskab anlægger en 50 MW park i Ulaan Tolgoi og *Aydiner Co. Inc.* planlæg-

De enorme møller vil kunne levere el til 100.000 familier.

ger en 50 MW vindmøllepark nordøst for byen Choir i Govisumber Aimag.

B. Oyundelger
The Mongol Messenger
15(1136):6 – 12.04.13

Tarbosaurus Bataar vender hjem

Den 17. maj vendte det 70 mio. år gamle skelet af Tarbosaurus Bataar hjem til sit fædreland præcis et år efter, at det var blevet solgt på en auktion i New York City. Det skete som følge af en dom afsagt af en amerikansk retsinstant og efter en effektiv indgriben af den mongolske præsident og en række palæontologer, advokater og andre eksperter.

Det sydkoreanske luftfartsselskab *Korean Air* transporterede dinosauren til Mongoliet kvit og frit 11 dage efter, at de mongolske myndigheder havde overtaget skelettet den 6. maj i New York City. På et senere tidspunkt vil der blive transporteret mere end 20 dinosaurfund pr. fly og skib tilbage til Mongoliet. *Eagle TV* vil transmittere begivenheden live.

Tarbosaurus Bataar blev budt velkommen i *Chinggis Khaan International Airport* af repræsentanter for præsidenten, regeringen, toldvæsnet m.m. P. Tsagaan, medlem af parlamentet og direktør for præsidentkontoret, sagde bl.a.: »Vi

Skelettet af Tarbosaurus Bataar var pakket ned i 7 kasser og blev transporteret med 'Korean Air' flight 867 uden beregning.

er lykkelige for, at dinosaurernes konge, Bataar, er kommet hjem. Vi er taknemmelige for, at journalister, advokater, videnskabsfolk og mange andre har ydet en stor indsats for at bringe denne sag til en lykkelig afslutning. Det er af stor betydning, at vi bevarer og redder vores kulturarv, for at de kommende generationer kan få viden om deres land, dets natur og rige historie.«

Efter ankomsten blev skelettet omladet og kørt ind til en lagerbygning i Ulaanbaatar for opbevaring. Man regner med at kunne fremvise skelettet den 1. juni på Sükhbaatar-pladsen i et til lejligheden opført midlertidigt museum.

B. Oyundelger

The Mongol Messenger
21(1142):1,8 – 24.05.13

Steppenkrieger

Rytternomader fra Mongoliet i 7. - 14. århundrede 17.5 - 17.11.2013

Igennem årtusinder stødte rytternomader fra de fjerne stepper i Asien frem mod Europa. Hunnernes Attila og mongolernes Chinggis Khan, der grundlagde det største sammenhængende rige i historien, har sat sig dybe spor i den europæiske bevidsthed.

For få år siden opdagede mongolske hyrder og jægere i Altai-bjergenes klippespalter og hulrum nogle grave efter højtstående personer. Takket være det tørre og kolde klima i 1800 til 3000 meters højde er det ofte mere end 1000 år gamle gravgods i form af klædningsstykker, sadler, pilekoggere af birkebark og læder, fjerpile, buer, stighbøjler og mange andre genstande af forgængeligt materiale blevet bevaret i næsten uskadt tilstand.

Blandt de mange enestående udstillingsgenstande er det hidtil ældst bevarede mongolske musikinstrument, et med jagtskener og en gammeltyrkisk runeindskrift udsmykket strengeinstrument, hvis hals ender i et hestehoved. Desuden kan ses en silkedell og den hidtil ældste og bedst bevarede fildede dell af fåreuld.

kelten römer museum manching, Im Erlet 2, 85077 Manching, Tyskland.
Åbningstider: Tirs.-fre. 9.30-16.30, lør.,søn. og hlg. 10.30-17.30, man. lukket.

Søren Haslund-Christensen 80 år

1933 – 18. maj – 2013

Dansk Mongolsk Selskabs æresmedlem nummer 2 fylder 80 år. Søren's far, Henning Haslund-Christensen (1896-1948), var opdagelsesrejsende og forfatter med etnografisk indsigt i fremmede folk, især mongolerne, som han besøgte mange gange i perioden 1923-39.

Søren blev født i 1933. Han var 6 år i 1939, da hans far kom hjem fra Den 2. Danske Centralasiatiske Ekspedition til Mongoliet. Først 2. Verdenskrig og siden kommunismen satte en stopper for flere ekspeditioner til Mongoliet, så da det endeligt blev muligt at rejse, gik turen denne gang til Afghanistan, hvor Søren's far uheldigvis døde af sygdom i 1948. Søren var for ung til at rejse med.

»Selvfølgelig var min far væk i meget lange perioder«, har Søren fortalt. »Men han var åndeligt stærkt tilstede i familien. Han fyldte det hele, for han var kendt, som sportsstjerner er det i dag både i Danmark og Sverige. I skolen fik jeg altid en stribe spørgsmål om min far, og det var selvfølgelig smadder irriterende. Men han var også én, som kom ind i folks stuer. Han var en af de første, som holdt foredrag i radioen ved samtidig at benytte optagelser fra de fjerne steder, som han havde besøgt.«

Søren blev student fra Herlufsholm i 1951. Derefter gjorde han karriere i Forsvaret, hvor han i 1982 blev udnævnt til oberst.

Den militære karriere – officer i næsten 40 år – førte Søren Haslund-Christensen og hans hustru, Marianne, vidt omkring – det blev til mere end 30 adresser.

Gardehusarregimentet var den faste base, men som officer har Søren både været på kampvognsuddannelse i USA, gjort FN-tjeneste på Cypren og løst NATO-opgaver i Rom, ligesom han senere ledede 1. Jyske Brigade i Fredericia (1982-85) og bestyrede chefposten på Hærens Officersskole (1985-88). I 1988 blev Søren udnævnt til generalmajor og blev chef for Jyske Division.

Søren blev hofmarskal (1989-2003) for HM Dronning Margrethe. Med stor sikkerhed og ikke så ringe lune samt med fornemelse for stil, protokol og passende distance varetog Søren det vanskelige hverv som Majestættens nærmeste medarbejder i forhold til en sulten og pågående presse, som ville gå længere end folket for at sælge sine produkter.

Igennem sit lange liv har Søren fået tildelt flere end 30 ordner, heraf flere fra Mongoliet, som i 2008 udnævnte ham til honorær konsul for landet.

I 1985 besøgte Søren for første gang Mongoliet og de egne i Kina, hvor der bor mongoler. At der skulle gå så lang tid, før det kunne lade sig gøre, skyldtes Søren's tidligere job samt skyggerne fra Den kolde Krig.

I 1986 ledede Søren en filmekspedition til de mongolske områder i Centralasien, hvor hans far havde virket. Med på denne ekspedition var blandt andre HKH Kronprins Frederik og Søren's søn Michael. Igen i 1990 ledede Søren en filmekspedition til Mongoliet, hvor Søren's datter, Louise, deltog.

Søren's tredje barn, Charlotte, har også flere gange besøgt Mon-

goliet og holdt foredrag om det i vores selskab. Michael har siden besøgt Mongoliet flere gange og lavet film dér. Selv HKH Kronprins Frederik, Dansk Mongolsk Selskabs æresmedlem nr. 1., har besøgt Mongoliet flere gange, senest i 2008.

Optagelserne fra begge filmekspeditioner resulterede i oplysende fjernsynsudsendelser om mongolerne, og de gav Søren et godt indblik i mongolske forhold både før og efter systemskiftet i Mongoliet i 1990.

Selv skriver Søren i Ger 44:2: »Siden har jeg engang, som den mongolske stats gæst, og engang sammen med udenrigsminister Niels Helveg Petersen og en erhvervsdelegation kunnet følge udviklingen – på godt og ondt – i Mongoliet, herunder også hvorledes de klimatiske forhold i de senere år har forværret forholdene dramatisk. Det har været en fornøjelse at se de gode resultater af den danske bistand til Mongoliet i disse år. Et arbejde, som Dansk Mongolsk Selskab har deltaget aktivt i.«

På Dansk Mongolsk Selskabs ordinære generalforsamling 16. marts 2013, hvor Søren ønskede at træde ud af bestyrelsen for at give plads til yngre og fornyende kræfter, valgte forsamlingen at gøre Søren til æresmedlem nr. 2.

På Dansk Mongolsk Selskabs og egne vegne ønsker jeg dig et stort tillykke med dagen og ser frem til endnu mange års godt samarbejde om det emne, som betyder så meget for os alle: Mongoliet. ■

Rolf Gilbert

DMS nyt

Ordinær generalforsamling 16. marts 2013

Referat

(1) Valg af dirigent

Kurt L. Frederiksen blev valgt. Dirigenten konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt indkaldt og derfor beslutningsdygtig. Der var 36 til stede.

(2) Formandens beretning

Formanden fremlagde et resumé af Selskabets årsberetning for 2012. Den fulde årsberetning for 2012 er trykt i Ger 83:23-27. Generalforsamlingen godkendte årsberetningen uden kommentarer.

(3) Regnskabet for 2012

Kassereren fremlagde Dansk Mongolsk Selskabs reviderede regnskab for 2012, som viste et overskud på 6.044,54 kr. Generalforsamlingen godkendte regnskabet med en kommentar om, at der var en skrivefejl på 5 øre, hvilket blev rettet på stedet. Regnskabet er gengivet på side 24 i Ger 83.

(4) Fastsættelse af kontingent

På grundlag af et regnskab med overskud foreslog bestyrelsen, at kontingentet for 2014 forblev uændret i forhold til 2013. Generalforsamlingen bakkede bestyrelsen op i dette.

(5) Valg af bestyrelsesmedlemmer

På valg var Anita Garbers, Rolf Gilbert, Lars Højer og Bulgan Njama. Alle blev genvalgt for 2 år.

Søren Haslund-Christensen ønskede at udtræde af bestyrelsen, hvorfor bestyrelsen opstillede Elisabeth Victoria Friis og Burmaa Nyamaa, som begge blev valgt efter en kort præsentation. Elisabeth er

arkitekt og har lavet projekt i Mongoliet. Siden 2008 har hun besøgt landet 4 gange og har skrevet flere artikler i Ger. Burmaa er vokset op i Mongoliet, men bor nu i Danmark, hvor hun arbejder ved Institut for Menneskerettigheder.

Årsagen til at Haslund-Christensen blev erstattet af 2 medlemmer er dels, at bestyrelsen ønsker fornyelse i bestyrelsen, dels at vedtægterne foreskriver, at der må være op til og med 9 bestyrelsesmedlemmer. Bestyrelsen vil konstituere sig på et senere bestyrelsesmøde.

(6) Valg af suppleanter

På valg var Ann Fenger Benwell og Morten Axel Pedersen. Begge blev genvalgt.

(7) Valg af revisor

På valg var Britta Tvede Hansen, som blev genvalgt.

(8) Indkomne forslag

Bestyrelsen havde ikke modtaget nogle forslag fra medlemmerne.

(9) Eventuelt

(A) Formanden orienterede medlemmerne om det efterfølgende filmprogram og om de 2 næste medlemsmøder: Møde 118, lørdag 20. april: Mette M. High om Mongoliets illegale guldgravere. Møde 119, lørdag 25. maj: Mikkel Bunkenborg om »Rigtige venner?«, som handler om relationerne mellem mongoler og kinesere i Mongoliet.

Efter denne orientering takkede formanden den afgangende Søren Haslund-Christensen for hans arbejde for Selskabet. Bestyrelsen havde valgt at gøre Haslund-Christensen til æresmedlem nr. 2, hvilket fik opbakning fra generalforsamlingen.

Formanden overrakte Haslund-Christensen et æresmedlemsdiplom, som var blevet fremstillet i Mongoliet. Begrundelse og diplom ses på modsatte side. Haslund-

Årets generalforsamling i det nyrenoverede Medborgerhus på Danasvej var velbesøgt med 36 deltagere.

Årets dirigent var som tidligere år Kurt L. Frederiksen, som her konstaterer, at generalforsamlingen er behørigt indvarslet.

I år havde Selskabet fornøjelsen af at kunne byde velkommen til brødrene Ove og Axel Krebs. Til venstre står Axel ved siden af sin hustru Ruth i samtale med Ove og formanden. Nederst ses Axel og Ruth Krebs i samtale med Jens Vellew om en dagbog fra Mongoliet.

Foto: 3ø. Jens Vellew, n. Anita Garbers

Christensen holdt en spontan takketale, hvor han roste Selskabet for dets mangeårige indsats.

(B) Morten A. Pedersen spurgte, om bestyrelsen ville undersøge muligheden for et samarbejde mellem Grønland og Mongoliet med henblik på udnyttelse af råstoffer i undergrunden. På bestyrelsens vegne sagde formanden, at man ville forsøge at bringe de to parter sammen.

(C) Et medlem anbefalede varmt at læse Galsan Tschinags bog: »Den blå himmel«, som havde vakt hendes interesse for Mongoliet.

(D) Jan Koed og Jens Velleve orienterede mere i detaljer om Albert Kahns film fra Mongoliet og det efterfølgende interview mellem Velleve og Ove Krebs, om dennes ophold i Mongoliet i 1924-25.

Ove Krebs og hans bror Axel Krebs var begge til stede ved generalforsamlingen. Arkæologen Velleve fortalte også om sine planer med at få mulighed for at udgrave danskergården og om sit store arbejde med at indsamle fotos, breve og noter vedrørende gården. Materialet skal til sin tid fremlægges i bogform.

(E) Tove Magnusson takkede alle, der havde hjulpet med at få fat i en ger til udstillingen »Den transportable Landsby«, som vil turnere i både Danmark og Europa.

(F) Journalisterne Astrid Holck Jensen og Lea Sjøgren var på gæstetoptræden for at fortælle om, at de vil lave en film om Mongoliet til brug i folkeskolen og gymnasiet. De var kommet på bestyrelsens invitation for at opsøge relevante kontakter med henblik på at opnå en bedre forståelse af Mongoliet.

(10) Afslutning

Dirigenten sagde tak for god ro og orden, og formanden takkede dirigenten for sin kompetente ledelse af generalforsamlingen.

Rolf Gilberg

Kære Søren Haslund-Christensen!

En epoke er forbi. Du har været med i Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse lige siden den stiftende generalforsamling i december 1990. På vegne af Dansk Mongolsk Selskab vil jeg gerne takke dig for din stor-slåede indsats for Selskabet.

Vi har altid kunne trække på din viden, din ekspertise og dine erfaringer vedrørende Mongoliet. Du er jo nærmest vokset op med Mongoliet på grund af din far og hans ekspeditioner dertil. Selv besøgte du Mongoliet første gang i 1985 og har været der mange gange siden.

Vi har altid været glade for at have dig i bestyrelsen, hvor du har sparket til os, når vi gik i dødvande

og ikke rigtig kunne tage os sammen. Du har rost os, når vi var gode. Du har øst af dine mange ideer, som er kommet Selskabets virke til gavn.

Vi vil savne dig i arbejdet. Derfor har bestyrelsen valgt at gøre dig til Æresmedlem nr. 2, lige efter æresmedlem nr. 1: Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik. Vi håber, ja, nærmest forventer, at generalforsamlingen vil godkende denne beslutning.

Mange tak for din indsats og tillykke.

Rolf Gilberg
formand

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- *Medlemsmøde 120*

Lørdag den 5. oktober kl. 15-17

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.berg

Danskerne i Mongoliet

Middelalderarkæolog og forlægger **Jens Velle** var i 2010 i Mongoliet som forberedelse til en bog om de unge danskere, der i 1923 drog til det forjættede land mellem Sibirien og Kina. Erindringerne om danskerne – og især den karismatiske Henning Haslund-Christensen og lederen, læge Carl Krebs – er stadig levende i det lille samfund, der opstod i kølvandet af deres forsøgsfarm.

Foredragsholderen indsamler nu breve, dagbøger og fotografier fra de danskes tid på Zobelstletten i Mongoliet. Det omfattende materiale giver et overraskende indblik i de drømme, udfordringer og afsavn, som for livet prægede de seks unge nysgerrige og meget forskellige personligheder.

Siden Jens Velle holdt sit foredrag i Dansk Etnografisk Forening på Moesgård Museum 13. marts 2013, er der kommet nye skriftlige kilder og billeder til, som vil blive præsenteret ved denne lejlighed.

- *Medlemsmøde 121*

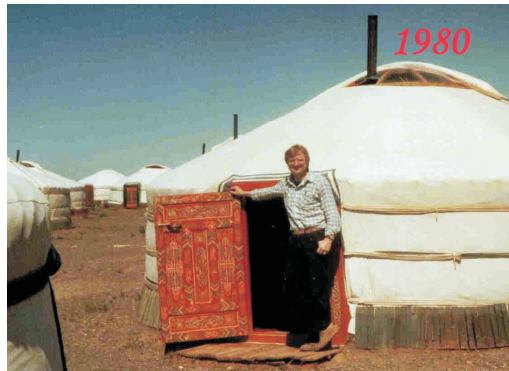
Lørdag den 23. november kl. 15-17

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.berg

25 år turist i Mongoliet

Rolf Gilberg fortæller med egne lysbilleder om sine oplevelser fra 7 rejser i Mongoliet. Med udgangspunkt i Ulaanbaatar gik turen til »Danskergården« i Nordmongoliet, til Gobi i Sydmongoliet, til Khentii i Østmongoliet og til Karakorum i Centralmongoliet.

Der er tale om et tilfældigt tilbageblik fra endnu en danskers besøg på de uendelige stepper, og hvad deraf følger: Fik et gok i nødden af en shaman. Fik våde fødder inde i en jeep, som krydsede en flod. Fór vild i en skov hele natten. Klædt i dell, mens alle andre var i jakkeset. Red hest uden kontrol. Red kamel på samme måde.

Fra formandens første rejse til Mongoliet i 1980 i en alder af 38 år. Hør Rolf fortælle om sine 7 rejser i perioden 1980-2006 på mødet den 23. november.

Den 3. maj havde bestyrelsen for Dansk Mongolsk Selskab lejlighed til at tage afsked med Mongoliets afgående ambassadør til Danmark, dr. Baldan Enkhmandakh, ved et uformelt møde i Fuglebo 2, Frederiksberg. Ambassadøren forærede Selskabet et smukt oliemaleri af en kendt mongolsk kunstner. Efter 4 års virke på ambassaden i Stockholm rejser han hjem til nye opgaver i udenrigstjenesten. Han tilføjede Selskabet sin fortsatte støtte i sit nye job. Hvornår den nye ambassadør, Z. Altai, tiltræder, er endnu ikke oplyst. På billedet ses fra venstre Rolf, Enkhmandakh, Leif og Jan. Foto: Anita Garbers

Ger på hjemmesiden

Ger 36-81 er nu lagt ud på vores hjemmeside www.danskmongolskselskab.dk. Vælg fra menuen *Om foreningen* og *Medlemsblad*, og du får adgang til *Bladfortegnelse* og *Forfatterindeks*. Derfra er der links til samtlige artikler. JK

Bidrag

Hvis du ønsker at bidrage økonomisk til Dansk Mongolsk Selskabs sociale aktiviteter i Mongoliet, kan du indsætte et støttebeløb på Selskabets bankkonto i Nordea reg.nr. 2191 kontonr. 7560 645818. Ethvert bidrag, stort eller lille, er velkomment.

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby